

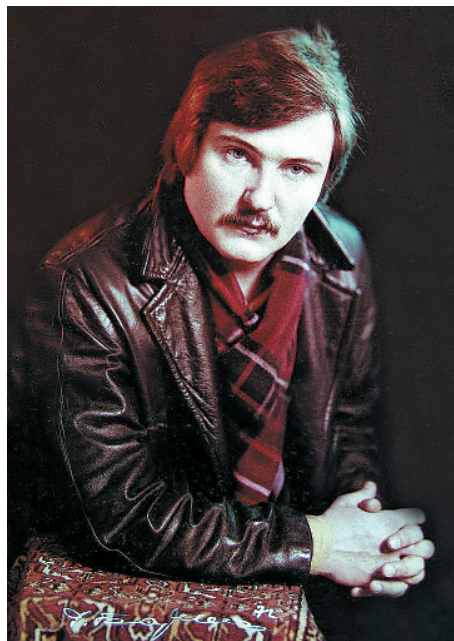
культура

№ 13
2011

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА УКРАЇНЬСЬКА ГАЗЕТА

і життя

ВШАНУВАННЯ › с. 8–9

ВІН ПІШОВ ВІД НАС І НЕБА СТАЛО МЕНШЕ

22 травня минуло 32 роки з дня поховання Героя України, композитора і поета Володимира Івасюка

ТЕАТР › с. 13

НАЙСУЧАСНІШИЙ ТВІР ПРО МАЗЕПУ

КІНО › с. 2

УВАГА! МОТОР! «УКРАЇНА–ФРАНЦІЯ»

4 820100 930016

с. 7

НА ГОСТИНУ ДО РУСИЧІВ

Михайло Кулиняк,
міністр культури
України

ШАНОВНІ ДРУЗІ!

26–27 травня у Ялті відбулася знакова подія – міжнародна конференція «"Київська ініціатива" та "Східне партнерство" – співробітництво та взаємодія». Це один із перших заходів головування України в Комітеті Міністрів Ради Європи. Конференція збрала міністрів культури країн-учасниць Регіональної програми Ради Європи «Київська ініціатива для демократичного розвитку через культуру Азербайджану, Вірменії, Грузії, Молдови та України».

«Київська ініціатива» націлена на вирішення ключового питання культурного співробітництва – налагодження та активне продовження міжкультурного діалогу. Це питання є дедалі актуальнішим у сучасному світі. З одного боку, воно постало через зростання тиску мас-культури країн із потужнішим культурним і медійним потенціалом на культури менших країн, які не відіграють домінуючої ролі в глобальному культурному просторі, часом ставлячи під загрозу їхню національно-культурну самобутність. З іншого боку, науково-технічний, інформаційний та освітній прогрес спричинює зміни самого уявлення про культурне розмаїття. Нині воно зумовлюється не лише взаємодією різних етнокультур, масової, академічної та народної культур, але найголовніше – різноманітністю культурних потреб кожної людини, ступенем її освіченості, духовності та моралі.

На мій погляд, під час конференції ми вкотре переконалися в тому, що пізнання національних культур інших країн, досвіду їхньої розбудови спонукає нас дедалі вимогливіше ставитися до підтримки власних національних культур. Водночас обмін досвідом між різними країнами посилює в нас почуття відповідальності за розвиток культури та духовності не лише у своїй країні, але в дещо більшому регіональному географічному полі.

Ми також пересвідчилися в тому, що на сучасному етапі цивілізаційного розвитку будь-яка самоізоляція країн – політична, економічна чи культурна – є безперспективною, а міжкультурному діалогові, як дієвому знаряддю міжнародного співробітництва та культурної політики всередині кожної країни, альтернативи немає. Це однаковою мірою стосується і розвитку національних культур, збереженню та популяризації національної культурної спадщини, її становлення як повноправного, активного компонента цивілізаційного розвитку.

Ухвалена по завершенні конференції Ялтинська декларація є відображенням інтенсифікації культурного діалогу між країнами-учасницями «Київської ініціативи». Декларація стане поштовхом до активізації співпраці з іншими європейськими країнами та міжнародними організаціями.

«КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА. СУСПІЛЬСТВО. ДІАЛОГ»

У Києві відбувся міжнародний семінар із питань міжкультурного діалогу країн СНД у контексті історико-культурного надбання.

Захід присвячений року історико-культурної спадщини в СНД. Організатором виступив Науково-дослідний інститут пам'яток охоронних досліджень сфери управління Міністерства культури України за підтримки «Міждержавного фонду гуманітарного співробітництва держав-учасниць СНД». Мета зустрічі – активізація гуманітарної співпраці в рамках Співдружності, а також відновлення культурного діалогу і консолідація наукового співтовариства у сфері збереження та охорони історико-культурної спадщини.

У семінарі взяли участь керівники Міністерства культури України та Державної служби з питань національної культурної спадщини, Міждержавного фонду гуманітарного співробітництва країн-учасниць СНД, представники органів управління у сфері охорони культурної спадщини, міждержавних організацій, провідні вчені-історики, експерти, краєзнавці тощо.

Фото Романа Рагушного

Ілюструючи розповідь показом фото на екрані, учасники ознайомилися з історичним і культурним надбанням своїх країн та обговорювали доповіді з позицій перспектив міжкультурного діалогу.

Заступник міністра культури України Тимофій Кохан наголосив на значенні семінару. На жаль, останні 20 років історико-культурні контакти були не такими жвавими, як хотілося б. І, нарешті, повертаємося до нормального діалогу. Він підкреслив, що одним із завдань України у сфері гуманітарної політики є приєднання до міжнародних правових актів, насамперед тих, що стосуються охорони культурної і природної спадщини.

Учасники семінару наголосували на тому, що Україна має великий історико-культурний потенціал, який актуалізує питання внесення нових об'єктів до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Із включених у попередній список виокремили ті, що найяскравіше представляють історико-культурне розмаїття спадщини України. Насамперед – пам'ятки дерев'яної сакральної архітектури. Йдеться про номіновані 2010 року дерев'яні храми Карпатського регіону України та Польщі.

Лідія ОРЛЕНКО

УВАГА! МОТОР! «УКРАЇНА–ФРАНЦІЯ»

Україна і Франція разом зніматимуть кіно. Угоду, яка була підписана у Каннах між Міністрами культури двох держав про спільне виробництво фільмів, прокоментували 24 травня в ході брифінгу Михайло Кулиняк і голова Державного агентства України з питань кіно Катерина Копилова. Міністр культури України одразу привітав українку Марину Вроду з отриманням Золотої пальмової гілки на 64-му Каннському кінофестивалі за її короткометражний фільм «Крос» та наголосив – це тільки початок. «Інтерес до України дуже сильно зріс, навіть порівнюючи з минулими Канна-

ми. І це є свідченням того, що маємо лише перші результати гуманітарної політики Президента: і зміна закону про кіно, і звільнення кіностудій. Весь світ дуже добре володіє інформацією про те, що у нас робиться. Тому я думаю, що підписана угода і наступні кроки – це доказ того, що увага до гуманітарної сфери і, зокрема, кінематографічної вже дає свої результати». Майбутнє співробітництво між Україною та Францією відкриває для наших режисерів вікно у Європу і передбачає постійний прогрес кіносфери, навчання і майстер-класи. Великі плани щодо розвитку кіноіндустрії підтвердила і директор Держагентства з питань кіно Катерина Копилова: «Ми надалі плануємо провести конкурс для молодих українських режисерів, щоб обрати 10 сценаріїв короткометражок, які будуть профінансовані державою. На розвиток українського кінематографа цього року закладено 111 мільйонів гривень проти торішніх 24-х».

Яна ЛЕВИЦЬКА

ВІДЗНАКА ІМЕНІ ШОЛОМ-АЛЕЙХЕМА

Міністерство культури України оголошує конкурс на здобуття премії імені Шолом-Алейхема за кращі літературно-мистецькі твори, що популяризують

духовно-культурні надбання українського та єврейського народів. Премія може присуджуватися письменникам, перекладачам, сценаристам, драматургам за кращі твори, що популяризують духовно-культурні надбання українського та єврейського народів і сприяють поширенню позитивного іміджу України в світі. Відповідно до Положення про премію імені Шолом-Алейхема, пропозиції щодо претендентів на здобуття премії подаються до Міністерства культури творчими спілками, літературно-мистецькими об'єднаннями, видавництвами та громадськими організаціями. Матеріали приймаються до 1 листопада п. р. за адресою Міністерства культури України: м. Київ – 01601, вул. Франка, 19. Контактний телефон: (044) 234-02-59.

ВИЗНАЧЕНІ ЛАУРЕАТИ ПРЕМІЇ ІМЕНІ В.М. ГНАТЮКА

19 травня в Міністерстві культури і туризму України відбулося засідання Комітету з питань збереження та охорони нематеріальної культурної спадщини, на якому були визначені лауреати премії імені В. М. Гнатюка за збереження та охорону нематеріальної культурної спадщини.

У 2011 році лауреатами цієї премії стали:

Лістунач Ліана Олегівна – викладач-методист вищої категорії Миколаївського коледжу культури і мистецтв, голова Миколаївського обласного осередку Національної спілки майстрів народного мистецтва України (Миколаївська область);

Павленко Іван Якимович – художній керівник народного аматорського фольклорного ансамблю «Золоте перевесло», народного аматорського ансамблю української музики «Роксоланія», професор кафедри фольклористики Інституту філології Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка (м. Київ);

Свйонтек Ірина Владиславівна – дослідник-етнограф, збирачка-ентузіаст народної вишивки Івано-Франківщини (Івано-Франківська область).

СПІВЕЦЬ СВЯТИНЬ УКРАЇНИ

У виставковому залі Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника з нагоди 150-річчя перепоховання Тараса Шевченка відкрилася виставка «Кобзар – співець святинь України».

СВЯТО САКСОФОНА ТА КЛАРНЕТА

На сцені Колонного залу імені Миколи Лисенка Національної філармонії України розгорнулося справжнє свято кларнета й саксофона. Головна дійова особа цього мистецького видовища – ювіляр, заслужений артист України, соліст Національної філармонії, доцент Національної музичної академії імені Петра Чайковського, незмінний художній керівник усталеного Київського квартету саксофоністів Юрій Василевич.

Як і годиться справжньому музиканту, своє шістдесятиріччя він відзначив на сцені. Епіграфом до концерту прозвучала кларнетова мініатюра «Зранку на Високому Замку» знаного львівського колеги-саксофоніста Зенона Ковпака з присвятою ювілярові у виконанні наймолодшої учасниці – учениці 7 класу Київської середньої спеціальної музичної школи-десятирічки імені Миколи Лисенка Ніни Багріної. Колись приблизно у такому ж віці у рідному Львові Юрій Василевич уперше взяв до рук кларнет, але потаємною мрією було грати на «буржуазному» саксофоні. «Спочатку навчись грати на кларнеті, а там буде видно», – сказав тоді Юркові батько, відомий львівський хормейстер Володимир Василевич.

У першому відділі з Національним симфонічним оркестром України (диригент – Наталя Пономарчук) виступили учні й випускники Юрія Василевича з Київської десятирічки та Національної музичної академії. Особливо вразив усіх лауреат багатьох міжнародних конкурсів Олег Мороз: хоча він лише закінчує академію – це цілком сформований музикант.

Другий відділ відкрився «парадом» класу Василевича. На сцену вийшли 18 його учнів – кларнетистів і саксофоністів (оркестр «СахоClarifon»). Прозвучав Вальс і Фокстрот Дмитра Шостаковича (аранжування В. Яковенка). Надалі запанували ансамблі різних складів – тріо, квартет; виступали друзі – віртуозний джазовий піаніст, завідувач кафедри естрадного мистецтва Київського національного університету культури і мистецтв В'ячеслав Полянський, фантастичний ударник, концертмейстер групи ударних Національної опери України Сергій Хмельов, заслужений артист Росії саксофоніст Олексій Волков та інші. Насамкінець вийшов і Київський сакс-квартет (Юрій Василевич – саксофон-сопрано, Михайло Мимрик – альт, Олег Заремський – тенор

і Сергій Гданський – баритон, тобто учитель і його випускники) з п'єсою давнього друга квартету, нині покійного Євгена Дергунова «Trouble» та «Музичним коктейлем» Гленна Міллера. Зал просто ревів від захоплення. Це був справжній інструментальний театр!

Ірина СІКОРСЬКА,
кандидат мистецтвознавства

ПІСНІ У СУПРОВОДІ КОЛІСНОЇ ЛІРИ

У Національному музеї українського народного декоративного мистецтва відбувся концерт-презентація диска етномузиколога Наталії Сербіної «Ой вийду я на гору високу». Прозвучали сольні ліричні пісні Центрального Полісся, українські псалми та російські духовні вірші, які виконали пані Наталія та Поліна Терентьева – музикознавець із Москви, кандидат мистецтвознавства, виконавиця духовних віршів у супроводі колісної ліри, солістка ансамблю «Сірін» та «Узорика», дослідниця давньоруського співацького мистецтва.

Етномузиколог, збирачка й виконавиця українських народних пісень Наталія Сербіна досліджує музичний фольклор Київської, Сумської, Чернігівської, Житомирської, Полтавської та Черкаської областей. Берегиня народної творчості намагається донести до сучасників і зберегти для нащадків пісенну спадщину навіть «мертвюї» зони відчуження. Ці перлини вона знайшла під час експедицій до переселенців із її сіл. Їздила і сама, і у складі комплексної етнографічної експедиції від Міністерства надзвичайних ситуацій України.

Пісні ці дуже архаїчні, їхні мелодії начебто прості, але з великою кількістю дрібних прикрас, подібно до народної вишивки, що має начебто прості елементи, але у різних сполученнях. Саме у сольних піснях яскраво помітна виконавська майстерність, свобода співу, що виражається через елементи імпровізаційності.

Фото Романа Ратушного

Водночас шанувальники автентички цікавилися: чому інструмент, який вважається чоловічим, тримає в руках жінка? Чому в жіночому виконанні звучать пісні та псалми з лірницького репертуару? З'ясувалося, що відповідь на ці питання Наталія Сербіна знайшла у деяких фольклористичних матеріалах кінця XIX – початку XX століття, а також у своїй нещодавній експедиції на Полісся.

Незважаючи на те, що лірницька традиція вважається перерваною на початку минулого сторіччя, а то й в кінці позаминулого, і в наш час можна знайти деякі згадки про неї. Так, на Рівненському Поліссі мешкає 100-річна жінка, живий свідок існування лірниць. Та сліпа пані була її матір'ю. У дівочтві втративши зір, вона співала в церкві, а потім купила ліру та й пішла робити те ж саме землями Полісся по під брамами храмів і монастирів. Цей факт сучасні фольклористи розцінюють як дуже рідкісний. Він є чи не першою згадкою про жінку, яка мандрувала зі згаданим інструментом. На щастя етномузиколога, дочка лірниць пригадала кілька пісень із репертуару неньки. Одну з них, епічну баладу про двох братів, поранених у бою, і виконали учасниці концерту. А потім захоплено розповіли цікавинки про інструмент, який супроводжував їхній спів.

Світлана СОКОЛОВА

ВЧИСЯ «СЛУХАТИ» СВОЇ РУКИ

Три дні поспіль – з 29 до 31 травня у Мистецькому арсеналі проходять майстер-класи з української каліграфії художниці Ольги Верменич.

Майстриня продемонструє українцям використання їхньої рідної абетки у прикладних витворах: монограмах, візитівках, поштівках, особистих привітаннях тощо, покаже, якими інструментами можна працювати у техніці широкогокіцевого пера, з чого власноруч можна зробити гарний калам, розкриє секрет рецепта старовинних чорнил.

Ольга Верменич упевнена: гарно писати може кожен. Для цього головне навіть не інструмент, а вміння «слухати» свої руки. Усе інше – питання часу.

Наталія ЗІНЧЕНКО

ЗАПРОШУЄМО НА «КИЇВСЬКІ ЛІТНІ МУЗИЧНІ ВЕЧОРИ»

Традиційно в останній тиждень весни у День Києва, 28 травня, Парадом духових оркестрів відкриється XIV Міжнародний фестиваль «Київські літні музичні вечори».

Щосуботи та щонеділі о 18 годині у Центральному парку культури та відпочинку (біля Маріїнського палацу) відбуватимуться концерти академічної, популярної музики та джазу за участю солістів, ансамблів і творчих колективів, відомих в Україні та за її межами.

Організатори фестивалю – Головне управління культури Київської міської держадміністрації, Міжнародний благодійний фонд конкурсу Володимира Горовиця, Київський інститут музики імені Рейнгольда Глієра та

Центральний парк культури і відпочинку міста Києва.

Свято музики триватиме до 10 липня.

ГУЦУЛ, ЗАКОХАНИЙ У ВИШИВКУ

У київському Музеї гетьманства відкрито персональну виставку вишивки заслуженого майстра народної творчості України Дмитра Походжук «Мистець Гуцульщини».

Дмитро Походжук – письменник, журналіст, громадсько-політичний діяч, етнограф, фольклорист, писанкар, вишивальник, етнолог. Митець пропагує своїми творами Україну в світі.

У доробку майстра понад 150 сорочок, безліч рушників, ясіків, сер-

веток, картин і портретів. Він збирає і відтворює старі, призабуті і майже втрачені узори. У його колекції – вишивки Молдови, Болгарії, Білорусі, Росії, Литви і Балкан. Багато узорів є авторськими і викликають щире захоплення у поціновувачів.

Виставка триватиме до 14 червня.

ІЗ РЕДАКЦІЙНОЇ ПОШТИ

Шановні друзі!

Я довго вагався. Та все ж таки вирішив надіслати свою щирю розповідь про творчий пісенний здобуток нашої талановитої співачки Лідії Федорівни Горошко. Прошу Вас надрукувати мою розповідь про Лідію Федорівну на сторінках видання. Такий пошанівок нашій співачці піде на користь подальшого натхненного розвитку українського мистецтва і популяризації народної та патріотичної пісні.

*Зі щирою повагою,
Дмитро Лавренюк, м. Гайсин*

СПІВОЧА
ВОЛИНЯНКА

По закінченні Луцького педучилища Ліда дістала направлення на роботу до нашого міста Гайсина – стала вчителем музики та співів.

У 1983 році був утворений сімейний ансамбль Горошків. Батько Михайло Дмитрович успішно грав на баяні, син Андрій – на сопілці, дочка Оксана – на скрипці. Мати ж створювала відповідні звуки до головної музики на невеликому бубні.

– Нас, – пригадує солістка, – з цікавістю дивилася вся Україна в телепередачі «Сонячні кларнети».

Поступово до обдарованої солістки приходило визнання, зарясніли у списку її здобутків визначні нагороди. Лідія Горошко стала лауреатом багатьох пісенних конкурсів, фестивалів і телефестивалів фольклору. Вона успішно виступала у Новгород-Волинському, Львові, Івано-Франківську. Разом із обласною делегацією солістка відвідала і Польщу, де одержала престижний Диплом переможця за виконання кількох українських пісень. У 2001 році Лідія Федорівна влилася у фольклорний жіночий колектив, який на той час носив назву «Яворина». А невдовзі йому присвоїли звання народного, і митці прибрали собі нову назву – «Рідня».

«Рідні» випала велика честь виступати на Чернечій горі у Каневі в день 150-ліття з вічності нашого великого Кобзаря. І тут ансамбль гідно представив нашу Вінниччину, сердечно, із душевним сумом виконавши пісні на вірші Т. Шевченка.

...А в червні стартує в області всеукраїнський фестиваль фольклорного мистецтва. І вже нині, як розповідає Лідія Федорівна, «Рідня» з посиленою увагою готується до цієї знаменної дати.

Танці, танці і ще раз танці...

Не випадково чотири танцювальних колективи з різних регіонів України мали однакову назву – «Радість». Власне, це почуття, яке дарує людині народний танець, і задало тон конкурсу

Тим радісніший став захід від того, що Міністерство культури України спромоглося відшукати необхідні кошти для його проведення. Тож за два дні заключного туру перед членами журі виступили майже 2700 виконавців-аматорів! І більшість із них змогла потім узяти участь у гала-концерті, що відбувся у Національній опері України.

– Після багатогодинного оцінювання танцюристів ми були добряче перевтомлені, – ділиться враженнями голова журі – Герой України, народний артист України, народний артист Росії, лауреат Національної премії України імені Т. Шевченка Мирослав Вантух. – І все ж, ми не стали полегшувати собі життя й скорочувати програму заключного концерту, включивши до неї тільки номери тих, хто здобув перші місця в різних номінаціях.

Шановані майстри танцю дали можливість виступити також колективам із меншими досягненнями, розуміючи, як це в подальшому стимулюватиме їхню творчість. Тож гала-концерт, щоправда, з церемонією нагородження переможців, тривав майже п'ять годин! І недарма дехто з хореографів записував його на відеокамеру, бо чимало з них говорили, що кожний фестиваль-конкурс для них – не тільки свято танцю, а й своєрідний семінар, де можна

Навіть «виноградні грона» та «соняшники» затанцювали в «Молдавській сюїті» зразкової студії танцю «Крапельки» Чорноморського РБК

Кримськотатарський народний танець «Юксет мінарет» виконавали учасниці Зразкового ансамблю танцю «Гульдесте» із Сімферополя

поспілкуватись із колегами, обговорити спільні проблеми, дістати корисну пораду. Особливо трепетно сприймали вони зауваження Мирослава Михайловича Вантуха, бо він на найвищому фаховому рівні аналізував як досягнення, так і прорахунки кожного з колективів.

Народний артист України Іван Курилюк, головний балетмейстер Національного академічного гуцульського ансамблю пісні і танцю «Гуцулія», підкреслює: «Ми стаємо свідками того, як відроджуються фольклор і традиції

2700(!)

виконавців-аматорів змагалися у третьому турі III Всеукраїнського фестивалю-конкурсу народної хореографії імені Павла ВІРСЬКОГО

не тільки українського народу, а й національних меншин, які живуть у нашій державі. Під час фестивалю можна побачити на сцені не тільки покутські, бойківські, гуцульські,

лемківські, а й кримськотатарські, турецькі, угорські, грецькі та інші танці. Особливо цінним є те, що серед художніх колективів багато дитячих, які змагаються в своїх вікових групах».

Різноманітність хореографічних прийомів, оригінальність багатьох постановочних рішень, складність трюків, високий темп виконання танців, яскравість національних костюмів створили на гала-концерті справжнє свято, гідним завершенням якого став номер у виконанні учасників Народного хореографічного ансамблю «Сонечко» Житомирського обласного центру хореографічного мистецтва. Цей танцювальний колектив, яким керують народні артисти України Тетяна та Михайло Гузуни, був відзначений Гран-прі на I фестивалі-конкурсі імені Павла Вірського й відомий своєю майстерністю не тільки в Україні, але й за її межами. Побувавши з ансамблем в Європі, Михайло Гузун упевнився, що фахівці з надією дивляться на нас як на останню європейську країну, де зуміли зберегти багатоманітність народної культури з усіма її регіональними особливостями.

Всупереч правилам, цього разу було вручено два Гран-прі, щоб, принаймні, таким чином підтримати творчі пошуки двох кращих колективів: Театру народного танцю «Заповіт» Харківської державної академії культури (керівник – народний артист України Борис Колногузенко) та Народного ансамблю танцю «Радість» Будинку культури АЕ «Балаклавське РУ», керівники – заслужені працівники культури України Тетяна та Віктор Гоцуленки.

**Людмила ЖИЛІНА
Фото Андрія ЖИЛІНА**

Учасники ансамблю «Барвінок» з Вінниці не були серед переможців. Та яка це радість – український танець!

Охоронець кахельних літописів

Нещодавно відбулася презентація науково-мистецького видання «Збірка кераміки Петра Лінинського», яке вийшло у світ у серії «Українські колекціонери», та вечір пам'яті, присвячений 90-річчю від дня народження митця

Українська культура має безліч визначних людей, які вписали свої імена в загальну скарбницю на ниві колекціонерства. Кияни пишаються подружжям Ханенків, Миколою Біляшівським, Вадимом і Данилом Щербаківськими, Іваном Гончарем; Чернігів – Василем Тарновським, Харків – Миколою Сумцовим, а львівські музейні надбання неможливо уявити без Володимира Дідушинського, Олександра Чоловського, митрополита Андрея Шептицького, Іларіона та Віри Свенціцьких, Олени Кульчицької, Ярослави Музики, Ірини Гургум, Павла Жовтовського, Бориса Возницького...

Свою національну колекцію вніс до державних надбань і збирач та реставратор кераміки Петро Лінинський. Його у Львові ще називають «львівським Бонавентурою», а сформовану ним за сорок років збірку кераміки (головно кахлів Галичини XIV–XVIII ст.) із понад 1300 предметів – «благом для науки». «Черепкова Одиссея», за його висловом, почалася далекого 1959 року на скелях оборонної фортеці Київської Русі Тустань (с. Урич, Львівської області).

Народився Петро Лінинський у с. Старичі на Яворівщині (Львівська область) 1 жовтня 1920 р. у родині службовця, здобув середню освіту у Львівській середній школі № 4. Спочатку був засуджений «до розстрілу», а згодом на 25-річне заслання в концтабір, яке потім «переглянули». Упродовж 1947–1957 рр. відбував ув'язнення в таборах Воркути (Комі АРСР, Росія), де працював на тамтешніх шахтах.

Після звільнення Петро Лінинський повернувся до Львова. Чотирнадцять років працював художником-реставратором у Музеї українського мистецтва (нині – Національний музей імені А. Шептицького у Львові). 1963 року став членом Спілки художників України, після кількарічного стажування в Москві отримав звання реставратора найвищої категорії зі спеціальності «Станковий темперний

і олійний живопис» та дозвіл виконувати всі види робіт у галузі реставрації (посвідчення № 436).

З ідеологічних міркувань 1972 р. П. Лінинського виключили зі Спілки художників України, і він був змушений того ж року залишити роботу в Музеї. Працював художнім керівником у Міжобласній реставраційній майстерні (тепер – Укрпроектреставрація), звідси ж 1986 р. вийшов на пенсію.

За роки збирацької праці йому пощастило знайти вцілілими лише кілька кахель. Решта композицій «народжувалась» із більших чи менших фрагментів, знайдених у різних населених пунктах. Своєю працею, консультаціями та експонатами Петро Лінинський допомагав багатьом львівським музеям, але свою унікальну збірку передав Музею етнографії

та художнього промислу Інституту народознавства НАН України (МХП ІН НАНУ). Ця подія відбулася під час Різдвяних свят – 17 січня 2002 року.

В актовій залі Музею й презентувалася книга, авторкою якою є кандидат мистецтвознавства, старший науковий співробітник МХП ІН НАНУ Галина Івашків, яка провела це скрупульозне дослідження про особистість реставратора (1920—2003) та його колекцію. На цей захід, а також на вечір пам'яті видатного збирача у залі зібралися науковці, митці, реставратори, колеги, шанувальники та родина Петра Лінинського. Киян представляла народна артистка України Ніна Матвієнко та її чоловік, митець і директор Українського центру народної культури «Музей Івана Гончара», Петро Гончар.

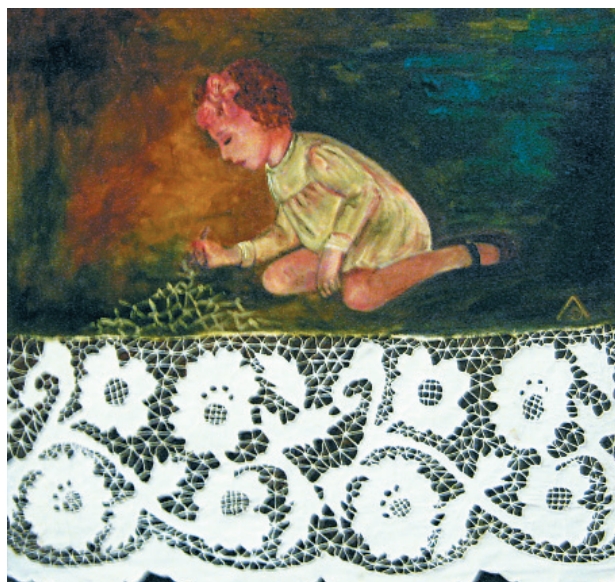
Ще на вечорі пам'яті Великого патріота України, неперевершеного збирача і реставратора, «хранителя кахельних літописів» Петра Лінинського виступало дуже багато відомих людей. Письменник Роман Іваничук, герой України, директор Львівської національної галереї мистецтв Борис Возницький, доктор мистецтвознавства Раїса Захарчук-Чугай, кандидат мистецтвознавства Микола Моздир, науковець і письменник Любомир Сеник, колекціонер Тарас Лозинський... За щире вшанування свого дідуся подякувала усім учасникам онука Христина.

Володимир ОНИЩЕНКО

Фантазії з металу, кераміки, полотна

Багатогранно обдарована художниця цікаво поєднує живопис і ужиткові матеріали. У Національному музеї народного декоративного мистецтва до першого червня працює ретроспективна виставка творів київської художниці Юлії ЛАЗАРЕВСЬКОЇ під назвою «Фрагменти»

Юлія Лазаревська – різностороння людина: скульптор-кераміст, режисер, фотограф, автор художніх проєктів, в яких поєднуються картини, малюнки, скульптури та відео. Її творчість вражає фантазією, неочікуваними поворотами сюжетів та вмінням просто передати складне.

Твори художниці зберігаються в галереях та приватних колекціях України, Чехії, Німеччини, Голландії, Швеції, Ізраїлю, Франції, Англії, Канади та Австралії.

У відгуках мистецтвознавці й працівники музею відзначали, що виставка поіменована так, оскільки на ній представлені фрагменти цікавих проєктів, створених протягом творчого життя. Неординарна людина працює і в техніці шамот, і як живописець, їй підвладні і складні, здавалося б, чоловічі, техніки. Мисткині цікаво щось почати й довести до кінця, тому через її творчість проходить такий мотив як *Ab ovo* «від початку, від яйця», що видно в роботах.

Відвідувачі можуть ознайомитися не лише з картинами Юлії Лазаревської, а й з її скульптурними витворами: жіночі образи із циклу «В стилі модерн» (2000 рік), «Візантійські танцівниці» (2008 рік), де авторка відтворює свої враження від античної пластики. Гостротою художніх прийомів відзначається серія «скульптур із пружинами», де елементи шамоту поєднуються з металевими спіралями, і це надає їм особливої гротескової динамічності, по-своєму розкриваючи тему «живої ляльки».

«Виставка привертає увагу надзвичайною різноманітністю. Вона свідчить про те, що сьогодні важко провести межу між різними видами, жанрами, розгалуженнями мистецтва. Те, що робить пані Юля в шамоті, можна розглядати і як декоративні твори, і як скульптури, а те що на полотні – в контексті малярства і декоративного мистецтва. Ми бачимо, як твори органічно увійшли

в постійну експозицію музею, таке враження, що це просто її частина», – відзначає кандидат мистецтвознавства Галина Складенко.

І справді – шанувальники творчості відзначали: знайдені дуже цікаві поєднання живопису і ужиткових матеріалів. Із поглядом на живописні роботи Юлії з використанням фрагментів тканих фрагментів в техніці ризельє виринають ностальгічні спогади про дитинство. А в керамічних роботах, – звертали увагу люди, які давно знають майстриню, роботах в техніці шамот, використовує музичну тему, тут простежується, що вона ще й музикант, піаніст.

«Представлені роботи і 20-річної давності, і абсолютно нові. Навіть початок нового проєкту, який зараз реалізую. Для мене, – каже мисткиня, – дуже важливо, що серйозний відбір робіт відбувся. Ось виставила металеві стільці. Це фрагмент із жартівливого проєкту у стилі «ферум», в якому все було зроблено з металу – картинки, меблі. Використовую ризельє в картинах. Пам'ятаєте – як це було дуже модно в 50-х роках? І це все народні руки робили, простих жінок. А я збираю вишивки українські».

Цікаві отримують задоволення від творів неординарної талановитої людини.

Світлана СОКОЛОВА
Фото авторки

«Купи козу, продай козу»,

або Скільки можуть існувати фестивалі на голому ентузіазмі організаторів?

Звістка про те, що ГОГОЛЬFEST'у більше не буде, облетіла всі сайти новин та соціальні мережі наприкінці квітня. Про це заявив портал «Свідомо» директор фестивалю Влад Троїцький. Причини прості: брак фінансування та відсутність належного приміщення

З розмахом організовуючи міжнародний форум спочатку власним коштом, а потім за підтримки Євгена Уткіна (президент інвестиційного холдингу KM Core та засновник культурно-освітнього центру «Майстер-клас». – «КіЖ»), використовуючи людські й технічні ресурси власного театру – Центру сучасного мистецтва «Дах», Троїцький просто втомився вкотре йти жебрувати.

Фото Романа РАДУШНОГО

БЕЗХАТЧЕНКИ

Певно, що підкосила організаторів ГОГОЛЬFEST'у минулорічна відмова нового керівництва «Мистецького Арсеналу» надати приміщення для фестивалю. Вже були домовленості з учасниками, готова програма та розроблені райдери, і Влад Троїцький тоді вперше повідомив про загрозу зриву заходу фестивалю. У 2010 році прихистив форум Віктор Приходько на кіностудії ім. Олександра Довженка. Однак минулорічні домовленості не діють, а вартість оренди в Києві захмарна.

Проте важко уявити ГОГОЛЬFEST не в Арсеналі. Вперше він провівся у ще не реставрованій будівлі – діри вікон були завішені якимись ряднами, жодні обігрівачі не могли зігріти цей величезний простір, глядачі мерзли, однак не відмовлялися собі у задоволенні дивитися інше, актуальне й несподіване мистецтво.

Втім, не лише ГОГОЛЬFEST страждає через відсутність у Києві мистецького центру із кількома сценічними майданчиками, репетиційними, виставковими та кінозалами, і

головне – вартість оренди повинна бути більш-менш прийнятною для некомерційних заходів. Брак такого приміщення відчувають і камерні київські театри, яким не пощастило отримати хоч і мініатюрне, але своє «місце під сонцем».

Один із варіантів вирішення цієї проблеми запропонував київський режисер Андрій Білоус в рамках співпраці Театрального центру «B.ROOM» та Національного палацу мистецтв «Україна». Однак,

об'єктивно, Мала сцена «України», на якій тепер по черзі грає з десяток театрів, не в змозі задовольнити наявного попиту і, тим паче, потреби ГОГОЛЬFEST'у.

Торік організатори фесту розглядали ще й варіант культурної трансформації якого-небудь пост-індустріального об'єкта (так у Львові

діє «Фабрика Повидла», а про закордонні приклади облаштування покинутих фабрик, ба й цілих міських кварталів як мистецьких осередків годі й говорити). Та віз і досі не зрушив з місця.

Втім, що казати про ГОГОЛЬFEST, який існує тільки чотири роки, хоча й устиг здобути визнання за кордоном, перетворитися на значущу подію (а які вуличні перформанси проводили вони останні два роки на головних площах міста?!). Солідному за віком і статусом кінофестивалю «Молодість» задля більшої рентабельності довелось покинути рідні стіни Будинку кіно й проводити покази навіть конкурсних програм у комерційних театрах столиці.

Проблеми з територією для проведення акцій переслідують й засноване на початку 2000-х «Арт-поле». Оригінально створений під назвою «Шешори» фестиваль самі шешоринці змогли без проблем витримати лише два роки. Однак зі зростанням кількості охочих побувати на святі в цьому чарівному гірському селищі цей екологічно-етномистецький форум був вимушений перетворитися на блукальця мальовничими місцями України.

ІЗ ПРОСТЯГНУТОЮ РУКОЮ...

Фінансовий аспект проведення будь-якого заходу є, певно, найбільшою проблемною зоною будь-якого міжнародного, регіонального чи локального форуму. Амбіційні організатори різних опенейрівських фестивалів малюють в уяві можливий український Вудсток (півмільйонна аудиторія!), проте забувають, що й там більшість глядачів була без

квитків, а деякі бенди не починали своїх виступів до світанку, вимагаючи гонорарів. Так пролетів «Свірж», у халепу потрапили й усі причетні до «мега-акції» «Рок за роком» у Києві та Донецьку – до цілої низки відомих російських рок-груп було додано ще й замануху про «концерт у 3D». Утім, результат був просто провальним.

Мистецькі акції були й поки що будуть збитковими

А деякі колективи були затримані в готелі за несплату – ще одна провина організаторів.

Мистецькі акції були й поки що будуть збитковими. Держава, скільки б ми не підраховували вартість «Ламборджіні» можновладців, не в змозі стовідсотково й на належному рівні

профінансувати жодний захід. Навряд чи й нове законодавство (навіть якщо буде ухвалено Закон «Про меценатство і спонсорство») зможе одразу спровокувати зростання спонсорських вливань у сферу культури. Тут потрібна інша свідомість, більш культурна, подвижницька.

Утім, практика лише часткового державного фінансування творчих акцій популярна й на Заході. Однак там сформувалася система підтримки меценатів, яка навпаки заохочує до фінансових дотацій. Як зауважує Влад Троїцький, Авіньйонський театральний фестиваль – найбільш статусний і актуальний театральний форум у світі – тільки (а може аж?) на 40 відсотків фінансується державою. У той час, як на проведення «Молодісті», за свідченнями директора Андрія Халпахчі,

виділяється всього 10–20 відсотків від необхідної суми, а минулого року ГОГОЛЬFEST'у обіцяли компенсувати з державного бюджету 7 відсотків витрат. Однак ці кошти, якщо й надходять, то лише постфактум.

Та й на Заході не все так чудово, як хотілося б. Ситуація, що склалася із основою загальноєвропейською театральною нагородою, яку прирівнюють до кіношного Оскара – преміями «Європа – Театру» та «Нова театральна реальність» – залишає бажати кращого. Як у прислів'ї про сімох няньок, премія, до співорганізаторів якої входять і Європейська унія, і Міжнародна асоціація театральних критиків, опинилася без будь-якої фінансової підтримки. Тепер її вручають не кожний рік, а чи будуть надалі – не відомо.

Фінансування фестивалів вимагає іншого підходу. Потребує не стільки грошей бізнесменів, що хочуть відразу ж відбити вкладені кошти, скільки вливань благодійників, спонсорів і меценатів.

НА ГОЛОМУ ЕНТУЗІАЗМІ...

Через значні фінансові ризики і, скажімо, соціальну незахищеність (адже кошти на проведення форумів добуваються чи не під чесне слово, а щодо ГОГОЛЬFEST'у кажуть, що Троїцький одного разу брав на себе кредит у банку), організацією і проведенням масштабних, однак некомерційних подій займаються ті, кого Олег Скрипка називає «непрагматичними і романтичними вихідцями з СРСР». Однак, чи надовго їхнього ентузіазму вистачить, якщо найближчим часом не зміниться ситуація у країні і не з'явиться проша-рок грошовитих, проте культурно свідомих людей? Риторичне питання. Ризикуємо опинитися у мистецькому вакуумі.

Адже, справа проведення фестивалю перетворюється на притчову козу, яку купують, а потім із полегшенням продають. Влад Троїцький знову зосередився на своєму театрі. І зараз «Дах» гастролює у Франції та Угорщині.

На гостину до русичів

Лише якась година їзди від Хрещатика і я опиняюсь... у другій столиці України. Це село Копачів Обухівського району Київської області. Саме тут на основі історичних даних відтворюють архітектурний образ Дитинця-Кремля Києва V–XIII століть у масштабі один до одного! Із усіма спорудами епохи та атмосферою Стародавньої Русі

Не встигла переступити поріг Центру культури та історії Київської Русі, а вже опинилася в обіймах блазнів, котрі з радісними вигуками зустрічають нас в яскравому, характерному для тих часів убранні. Так що прекрасний настрій гарантовано. Та й вражень, як то кажуть, повна торба. Ще б пак! Відвідати середньовічний тир і постріляти з лука та пометати ножі – не кожному поталанить. Та я не лише за цим приїхала. Більше вабить архітектура.

Блукаю передграддям містечка князя Володимира, яке зветься «Янчине поле». Воно огорожено частоколом. Це основна з оборонних споруд, якими користувалися наші предки для захисту. Висота частоколу – 3,5 метра, закопаний він у глибину, а пеньочки слугують для підпори із внутрішньої і зовнішньої сторони, щоб частокіл не падав.

А ось і перша серйозна зустріч – сам Нестор Літописець. Дізнаюся: народився в XI столітті, ще юнаком захоплювався історією, вів деякі записи. А коли пішов у ченці до Києво-Печерського монастиря і прийняв постриг, то все своє життя присвятив літописанню. Хоча вбраний наш герой у чорне, посміхається він дуже «сонячно».

Піднявшись на високі вали, усвідомлюєш, як багато вже зроблено, якщо враховувати, що 2007 року почали роботу на пустирі. Не знаєш на чому зупинити погляд – чи мало стародавніх пам'яток на території Дитинця-Кремля і Предграддя

Стародавнього Києва з'явилося. Земляні вали і рови – оборонні споруди міста князя Володимира та града Кия; оборонна стіна – «столпіє»; в'їзні ворота із двома триповерховими вежами. Також місце проведення богатирських ігрищ і середньовічних турнірів – ристалище, а також княжа палата, трибуна для почесних гостей, в якій князь із воєводами влаштовували пишні банкети. А ще та-

Місто задумали не лише як музей, де не можна буде ні до чого торкнутися, а як живе – з діючими маєтками, будиночками

бір вікінгів та стан кочовиків, садиби киян X–XII століття та багато іншого. Давня столиця розбудовується – на території парку планують відтворити поселення народів, які проживали за часів Київської Русі. Вже побудоване, наприклад, селище монголо-татарів. Юрти привезли з Монголії та виготовили в місті Улан-Батор.

А ось внизу стайня невеличка, де є пара коней, на них можна й покататися вулицею, де розмістилися майстри.

Впадає в око недобудована споруда під назвою «повалуша». «Це сторожова вежа, на першому поверсі якої жив господар. Запозичення із півночі: такі споруди почали будувати варяги, нормани, які переїжджали в центральну частину Київської Русі». Неподалік з'явилася ще й клітка з соколом, адже давньоруські князі були відомими прихильниками

полювання. Інші будиночки слугують корчмою, яку огородили лозою та кухнею, з роздавального віконечка турист може вгамувати голод.

«Вони побудовані за прототипом розкопаних на Подолі під час будівництва метро, – розповіла дизайнер-архітектор парку Ольга Левченко. – Дерев'яна споруда добре зберегла-

десять метрів. Дізнаюся також, що поряд із великою машиною тут є ще дві маленькі катапульти, які використовуються на виставах.

– А ви приїздить до нас через кілька років, – запрошує екскурсовод. – Бачите, ось там будуть Михайлівські ворота, там Андріївська церква, резиденція Ярослава Мудрого, Десятинна церква, маєток Володимира...

Одна із принад Центру – щорічний фестиваль, який збирає учасників та гостей з України, країн СНД і Європи. Яскраві дійства вражають найвимогливіших відвідувачів, даючи можливість зануритися у величну епоху Київської Русі. Масштабний IV міжнародний фестиваль «Парк Київська Русь» з весни аж до осені представляє п'ять історичних міжнародних заходів: «Київська Русь XIII ст.», «Лицарство XV ст. – штурм фортеці», «Билини стародавнього Києва – IX–XI ст.», «Гості стародавнього Києва – XV ст.» та лучний турнір «Стріла стародавнього Києва».

«Зроблене центром – одне з рукотворних чудес України. Сподіваюся, що подібні фестивалі проходять кожного року і приваблюватимуть відвідувачів своїм розмаїттям», – сказав заступник голови Державної служби туризму і курортів Дмитро Заруба.

Світлана СОКОЛОВА
Редакція вдячна Центру культури «Парк Київська Русь» за надані фото

22 травня минуло 32 роки з дня поховання Героя України, композитора і поета Володимира Івасюка

У травні 1979-го у Бережанській виправній колонії для неповнолітніх, що у Тернопільській області (тоді заклад іменувався як «спецпрофтехучилище № 1»), збунтувалися засуджені й на волю вирвалися кілька сотень в'язнів. В пошуках утікачів військові прочисували ліси. Одна з таких акцій проходила й у Брюховицькому лісі, неподалік Львова. Тут 18 травня рядовий військової частини № 42190 Жамсунбек Чорнобає під буюком виявив підвішений труп чоловіка в позі «навколішки» з паском від плаща на шиї. Поряд стояв порожній портфель. Механічний годинник покійника «Orient» зупинився о 12 годині 50 хвилин, на календарі годинника – 27 квітня.

У версію самогубства, яку переконливо намагалося довести кадебістське і комуністично-прокурорське радянське «правосуддя», ніхто не повірив. Пошепки всі казали – вбили...

«24 квітня вранці Володя повернувся з Хмельницького, де був членом журі на конкурсі, – згадує сестра композитора Галина Івасюк. – У телефонній розмові розпитав про самопочуття, настрої, пошкодував, що нічого мені не привіз (брат був надзвичайно уважним, щедрим, із вишуканим смаком, любив робити подарунки). Домовились зустрітись о 15 годині.

Володя пішов у консерваторію – і зник.

Ми шукали і чекали його 24 доби, обдзвонювали всіх знайомих і незнайомих. Подали заяву до міліції

про розшук. Мама тричі зверталася з проханням повідомити по телебаченню, показати фотографії, звернутися до людей за допомогою – відмовили, мотивуючи тим, що буде багато галасу. Мама відповіла: «Що мені до вашого галасу, мені дитина пропадає...» Але так і не дали оголошення по телебаченню. Чому?

19 травня, між 9-ю та 10-ю годинами, мамі повідомили, що, здається, знайшли тіло сина, передзвонять, коли прийти на упізнання. Допустили маму тільки о 15-й годині. На що розраховували органи? На інфаркт, божевільну розпуку батьків чи на те, що нестерпне чекання, відчай пригуплять увагу і логічний хід думок? Тата не впустили на упізнання сина. Значить, щось було таке, чого ми не повинні були побачити. Тільки після телеграм генеральному прокурору СРСР Роману Руденку і генеральному секретарю ЦК КПРС Леоніду Брежневу батька допустили до тіла сина. Прокурор Борис Антоненко сказав: «Ми вам єво аденем і привезьом, тагда сматріте хоть сто лет!»

22 травня 1979 року на вулиці Львова вийшли тисячі людей. Вони в заціпенінні стояли перед будинком, де мешкав Івасюк (вулиця Маяковського, 106; тепер вона названа на честь Костя Левицького), а у Володичній квартирі стояла труна з його тілом, яку влада не дозволила відкривати.

У натовпі гостро відчувався настрій протесту. Хоча львів'яни не вигукували гасел і не несли транспарантів, це зібрання нагадувало політичний мітинг.

Ростислав Братунь написав клопотання у радянські владні інстанції від Спілки письменників, щоб Володю поховали на Личаківському цвинтарі. Офіційні органи запевняли людей у тому, що Івасюк учинив самогубство, тому його треба поховати на віддаленому Сихові чи десь подалі від Львова. Один партійний керівник із Львівського обкому партії заволав: «Викиньте Івасюка на задвірки!» Але гуманно проявив себе у непростій ситуації тодішній перший секретар Львівського міського комітету комуністичної партії Генріх Бандровський. Він підписав листа, яким дозволив поховання на Личаківі (партійна

«розплата» не забарилася, Бандровського швиденько «перекинули» на Закарпаття).

Про час і місце похорону ніде не повідомлялося. Некролог з'явився лише в одній газеті – у «Львівському залізничнику» (вона виходила невеликим накладом).

На домашню адресу композитора на ім'я родини Володимира Івасюка надійшли сотні телеграм-співчуттів, зокрема, від Йосипа Кобзона (він також залюбки співав «Червону руту»), Олексія Екімяна (композитор і генерал-майор міліції, на той час очолював «МУР» – московський карний розшук; вірменин, який під впливом Івасюка написав два десятки пісень українською мовою, серед них: «Сонячний дощ», «Вишнева сопілка», «Довга дорога», «Мамо», «Карпатські гори», «Ти за мене заміж ви-

сказав: «Виносьте!»). Соні не було, і чекати більше не могли...

«Увесь рух траурної процесії якісь люди в цивільному докладно знімали на фото- і кіноматеріали. Відразу було видно професійну зйомку, але коли хтось ще з любителів пробував це зробити також, йому люди в сірих костюмах із такими ж сірими обличчями виривали фотоапарат з рук і засвічували плівку, – каже, повертаючись у ті трагічні дні, швагер Володі Івасюка (чоловік Галі – старшої сестри) львівський фотохудожник Любомир Криса.

І коли поставили біля ями труну, всі чекали якусь мить: хто вийде наперед і скаже перше слово. Той крок зробив і перше печальне та знамените слово непокори мовив Ростислав Братунь.

Що означало у травні 1979-го виступити з промовою на похороні Во-

лди», «Киянко мила»), Софії Ротару (співачка була виконавицею 21 прем'єрної пісні Івасюка) та ВІА «Червона рута», Андрія Дементьєва (московський поет), від представників українських діаспор Канади і США...

Попереду траурної процесії у національному строї йшла і несла на руках портрет Володі у миртовім вінку донька відомого львівського художника Володимира Патики, студентка Львівського медінституту Оксана.

Траурна процесія розтягнулася на багато кілометрів. Увесь транспорт зупинився. На тротуарах, взявшись за руки, стояли в ланцюгу молоді хлопці, охороняючи траурну процесію. Ніде не було видно жодного міліціонера.

«До Львова я мчав з гастролей із Білорусії, найняв авто, – згадує Василь Зінкевич. – Нас чомусь постійно перепиняла міліція. Я ще тоді не мав аж такої популярності. Лише ступив на вулицю Маяковського, де мешкав Володя, люди побачили мене і зробили коридор, хтось подав квіти. Я один йду до нього, ноги з кожним кроком підкошуються... Усі чекали Софію Ротару. Коли вступив до Володиного помешкання на першому поверсі, квартири з 13 номером, де була закрита труна з тілом, лише помолвився, мить постояв. Реву... Слова мовити не можу... Михайло Григорович, батько Володі,

та ще й для тодішнього голови Львівської обласної організації Спілки письменників і головного редактора журналу «Жовтень», розуміли всі. І Ростислав Андрійович – найкраще. Це коштувало йому посади та «спокою» до кінця життя (довгих 17 років безробіття).

Крім фантастичної кількості квітів, що приносили люди на могилу Володі Івасюка, також залишали дуже багато авторських віршів, присвячених йому, часом дуже цікавих і навіть професійних, а ще різні записки, звернення. Це, напевно, відслідковувалося різними службами, але ці аркуші завжди білили між квітами. Деякі з них батько Володі Михайло Григорович, збирав і, напевно, колекціонував. На могилі також відбувалися панахиди та виступи на політичні теми, після яких ми довідувалися про арешти промовців. У річниці, присвячені життю і діяльності Володимира Івасюка, впродовж багатьох років на могилі завжди виступав поет і вірний друг Ростислав Братунь».

«Убивці знущалися над Володею по-садистськи, – вважала дружина Ростислава Братуня Неоніла (на жаль, нині покійна). – Це нагадує почерк найманців. Я ж ходила на упізнання, і те, що ми побачили з рідними Володі, не піддається жодному опису. У нього не було... очей. Тіло – суцільна рана. А через рік Ростиславу Андрійовичу

і неба стало менше

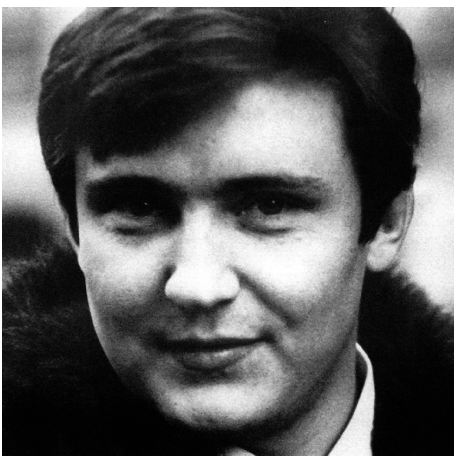

завдали чотирьох ударів кастетом. Він поїхав до Києва на вечір Павла Тичини, а на нього так і не потрапив. Невідомі ледве не проломити йому голову під квартирою моєї мами. Створюється таке враження, що Івасюк із Братунем комусь стояли кісткою у горлі».

Якось після поховання Івасюка гурт дівчат у Львові відважився викликати його дух. Володі задавали запитання, і дух відповідав:

- Ти сам пішов з життя?..
- Ні!..
- Тебе забили?..
- Так!..
- А можеш назвати прізвища?..
- Це не в моїй власті...!
- Коли тебе забили?..
- 26 квітня...!

Київська кіногрупа під час роботи над стрічкою «Загадка життя і смерті Володимира Івасюка» вирішила ввести у канву фільму епізод ворожіння над останньою фотографією Івасюка. Хід, безумовно, оригінальний, але до провидиці Вер-

сальки їхали без особливих надій на успіх – що, мовляв, візьмеш з провінційної неграмотної бабусі. Але ворожка обклала світлинку картами й почала тлумачити те, що вони їй показували: «Ця людина жила на розі вулиці (справді, на тодішній вул. Маяковського у Львові), мала мітку на тілі (це також відповідає дійсності). Було у нього дві сестри. Помер від насильства. Вбивали двоє – один чорнявої масті, другий – руський. Чорнявого, швидше за все, на світі вже нема. Вбивали небіжчика у двох домах. Знайшли його тіло у лісі біля води. З убивцями була й дівчина. Вродлива. Вона все бачила. Карти підказують, що дівчина згорає

від мук сумління. Недалеко той час, коли вона не втримається і заговорить. Люди почують від неї правду про те страшне вбивство».

Як з'ясувалося, Версалька взагалі не знала, хто такий Івасюк і чия фотографія перед нею.

Цікаво, що в офіційному свідоцтві про смерть, виданому 21 травня 1979 року Червоноармійським відділом загсу м. Львова, сказано: «Громадянин Івасюк Володимир Михайлович помер 24–27 квітня тисяча дев'ятсот сімдесят дев'ятого року. Причина смерті: механічна асфіксія, повшання в петлі (самогубство)».

Дивина: радянський загс(?) встановив причину смерті – самогубство... Встановив відразу! Ще 21 травня. А 17 липня Шевченківська прокуратура м. Львова, яка вела кримінальну справу за фактом смерті, припинила її за відсутністю складу злочину: аж тоді вже слідство дійшло висновку про самогубство.

«...Якщо наш син повісився 24–27 квітня, як сказано в свідоцтві про смерть, – писав 22 червня 1979 року Михайло Григорович Івасюк у листі до генерального прокурора СРСР Романа Руденка, – то хіба він міг висіти на дереві до 18 травня, тобто 21–24 дні, і зберегтися таким, яким ми, батьки, його бачили? Адже він важив 80 кг, його шия була б цілком знівечена, петля врізалася в тіло до кісток. Протягом цього часу падав дощ, – хіба організм людини не розклався б на дереві, хіба б від нього не чувся нестерпний запах? А розкладення, розбухання трупа ми не бачили, нестерпного трупного запаху не відчували. Його тіло було пружним і свіжим...»

Бузувіри й нелюди поламали Івасюков-композитору і музикантові пальці на обох руках. «Пальчики мої, пальчики...», – повторював батько біля синівського гробу. Михайло Григорович чудово знав, що кати, зв'язавши знущуючись над тілом музиканта, чудово усвідомлювали, як і якими методами зробити останні хвилини його земного життя тернисто нестерпними.

«Недаремно в нього були голубі очі, – згадує поет Юрій Рибчинський. – Такі очі були тільки в нього, а ще бувають у маленьких дітей, коли ті дивляться у весняне небо.

Коли він пішов від нас, неба стало менше, і саме небо зменшилось на одну зірку. Але на землі він залишився назавжди, поки живуть його пісні – а їм судилось довге життя, тому що на Суді Вічності, коли говорять про наш Час, змалювати портрет Часу без Володиних пісень, без його голубих очей буде неможливо».

ЙОГО НЕНАВИДИЛИ ЖИВИМ, ЙОГО БОЯЛИСЯ Й МЕРТВИМ

За життя у Володимира Івасюка було немало недругів – відвертих і потаємних. Його ненавиділи живим, його боялися й мертвим. Мати композитора Софія Іванівна пішла одного разу на прийом до тодішнього першого секретаря Львівського обкому компартії Віктора Добрика просити дозволу встановити пам'ятник на могилі сина (дивовижно, але й на це було табу!). «Війна забрала в мене батька і трьох братів, не вернувся з фронту чоловік моєї сестри, – плакала жінка. – А тепер ось сина не стало. Невже я не маю права вшанувати його пам'ять?» У відповідь Добрик (яка іронія – зла, бездушна і безсердечна людина мала таке прізвище) натиснув потаємний дзвінок і металевим голосом сказав лакеєві: «Виведіть атсюда ету жєнщину!» Після цих відвідин Софія Іванівна отримала «інсульт імені Добрика», як гірко це констатував Михайло Івасюк.

І все-таки: чи тільки заздрість керувала почуттями ворогів Володі Івасюка? Звичайно, ні. Про це влучно розмірковував Михайло Григорович: «Краса – вона завжди небезпечна, бо пробуджує свідомість людей, кличе їх до внутрішньої розкритості, свободи, збагачує інтелект. А саме цього найбільше боялися ті, хто хотів тримати український народ у певних рамках, зокрема, культурних. Мовляв, маєте «Розпрягайте, хлопці, коні», досить з вас, а до опери вам – зась».

Володимир Івасюк переступив ту межу, той рівень таланту, що були «приписані» українцям із радянської Москви, – і поплатився за це життям.

Варто відмітити ще й такий аспект. На початок 1970-х, згідно зі статистичними даними, половину населення нашої планети становили люди віком до 25 років. Якраз на цей час припав закономірний бум музичних вокально-інструментальних

ансамблів. Звісно, що одним із фундаторів жанру ВІА в Україні був талановитий і обдарований Івасюк, який писав свої твори не лише на вимогу часу, а й випереджаючи його. На жаль, творчість композитора не знайшла належної підтримки ні в Спілці композиторів України, ні в кабінетах деяких чиновників від культури. Несприйняття нової музики Володимира Івасюка сталося через те, що це мистецтво відкидалося геть, адже прийшло воно із Заходу. Й не останню роль відіграло в цьому те, що в кабінетах тодішнього Міністерства культури УРСР і Спілки композиторів УРСР сиділи люди старшого віку, котрі через свій естетичний консерватизм просто не змогли належно оцінити нову хвилю – естрадну вокально-інструментальну музику і всіляко відкидали її.

А самодіяльний композитор Володимир Івасюк не лише оновив, а й збагатив сучасну українську пісню. Йому вдалося досягти органічного сплаву новітніх інструментально-танцювальних ритмів із мелодійно-інтонаційним колоритом української пісні.

«Не час минає, минаємо ми...», – правдиво підмітила велика Ліна Костенко. Як би там не було, але офіційну версію самогубства Героя України Володимира Івасюка й понині не відкинута. А чому?!..

Висловлюю вдячність за допомогу в підготовці матеріалу сестрам композитора Галині та Оксані Івасюк, його швагрові Любомиру Крисі, засновникові ВІА «Смерічка» народному артистові України Левкові Дутковському, народному артистові України Василю Зінкевичу, львівському журналісту Максиму Міщенку та працівниці Чернівецького меморіального музею Володимира Івасюка Наталії Мороз.

Михайло МАСЛІЙ

Фото з архіву Любомира Криси (м. Львів) та Чернівецького меморіального музею Володимира Івасюка

Сьогодні у клубі кіно!

Міністерство культури України та Національна кіностудія художніх фільмів імені Олександра Довженка реалізують спільний проект «Відновлення мережі кінотеатрів у селах та районних центрах України». Почесний голова проекту – народний артист України, кінорежисер Роман Балаян – сподівається, що тим самим організатори створять загальний культурний простір

Втілення в життя окреслених планів почалося із селища Білогородка на Київщині. Як зазначила голова Державної служби кінематографії Катерина Копилова, тут відкрито не просто кіноустановку, а змонтовано найсучасніше кінообладнання, яке дасть можливість демонструвати фільми в якісному форматі із цифрових носіїв. А оскільки місцевий Будинок культури розрахований на 200 місць, то перегляд фільмів надасть людям прекрасну можливість спілкування, якого вони так прагнуть.

Та Білогородка – це лишень перша ластівка. Проблема повернення кіно в села назріла вже давно і потребує кардинального і всебічного вирішення. Адже ще у 80-х роках працювало 26 державних структур кіновідеопрокату, його загальний фонд нараховував 400 тисяч фільмокопій. Чи не найбільшою у світі була відвідуваність кінотеатрів глядачами – до 30 на одного жителя в рік. Тепер по країні вона загалом скоротилася у 145 разів.

На сьогодні мережа сільських клубних закладів, де показують кіно, скоротилася з 21 тисячі у 1991 році до 16,5 тисяч у 2010. Наразі фільми демонструються тільки у 151 районному кінотеатрі (із 490 районних центрів в Україні). На 28504 села нараховується всього 1595 стаціонарних кіноустановок, із яких працює лише третина. Але згідно з європейськими нормами країна повинна мати не менше 1000 сучасних кінозалів.

Та нинішня ситуація не надто втішна. На Харківщині наприкінці минулого століття працювало більше 800 кіноустановок, з них понад три чверті – на селі, а стало 100. Приміром, у Богодухівському районі раніше була 51 кіноустановка. Нині залишилося не більше 10. Механіків утримувати стало не рентабельно, їх перевели працювати на 0,25 мінімальної ставки. У селах Дергачівського,

Первомайського, Коломацького та інших районів кіно взагалі не показується. В Автономній Республіці Крим кіномережа скоротилася на 37 %. Із 230 кіноустановок Чернівецької області фактично працює лише половина, а з 26 у Новоселицькому районі функціонує тільки одна. На Вінниччині – з 1614 стаціонарних кіноустановок залишилося 500. Реально працює ще менше. На Полтавщині кіно показують у селах Миргородського, Лохвицького, Оржицького та Кременчуцького районів. А в Пиря-

тинському районі фільми демонструють ще на плівках. Неважко уявити той застарілий репертуар і якість. І це в XXI столітті.

А на оновлення немає коштів. Якщо у 90-х роках кіновідеопрокат у регіонах щороку отримувал із місцевого бюджету приблизно 70-90 тисяч гривень на придбання фільмів, то зараз – ні копійки. Протягом останнього року в селах Слобожанщини фільми подивилися 80 тисяч глядачів, квитків реалізовано на 70 тисяч гривень. При цьому вартість дорослого квитка – дві гривні, дитячого – одна.

Микола Калатур, кіномеханік із Лубен Полтавської області, возить фільми по селах на своїй «Таврії». У клубах ставить на стіл DVD-програвач, відеопроектор, підсилювач та два маленькі динаміки, що за 14 тисяч гривень придбав районний відділ культури. На два цвяхи підвішує екран. В основному приходять ті, кому до 30 років. Одержує за свою роботу на місяць приблизно 200 гривень – це 50 % від усієї виручки.

Зате безпосередньо у Харкові протягом року до кінотеатрів

прийшов один мільйон глядачів, їм продано квитків вартістю 30–60 гривень на загальну суму в 20 мільйонів. А за таких обставин дистриб'ютор ніколи не дасть на село стрічку для прем'єрного показу, бо її демонстрація не принесе прибутку, а сама вона буде пошкоджена надмірною експлуатацією на морально застарі-

Реалізація згаданого спільного проекту міністерства й Національної кіностудії художніх фільмів імені Олександра Довженка передбачає й оновлення фільмофонду

лій техніці. З огляду на це селяни вимушені у найкращому випадку задовольнятися старими фільмами.

Все це, на думку культурологів і психологів, призводить до того, що втрачається виховна функція кіно як мистецтва, занепадає галузь, що завжди була рентабельною і приносила величезні надходження до державного бюджету.

Причин такої кризи багато: це мале придбання населенням відеомагнітофонів і дискових програвачів, доступність новинок світового кінематографу в магазинах, нездатність кінотеатрів у селах демонструвати цікаві ліцензійні фільми, відсутність у клубах не те що комфорту, а елементарних зручностей для глядачів. Банкрутство сільськогосподарських підприємств, безробіття, масовий виїзд працездатного населення до міста на заробітки призводить до занепаду села. За даними Рахункової палати за роки незалежності в Україні зникло 305 сільських населених пунктів.

Кардинальна зміна потребує ефективних заходів. Протягом

останнього часу було прийнято кілька законодавчих актів, у регіонах почали реалізовувати програми відродження кінопоказу на селі. На сьогодні вже сформувалися легальні правила діяльності вітчизняного кіноринку (фахівці його ємності оцінюють у 20–30 мільйонів доларів на рік), дистриб'ютори і кінопрокатники працюють на ньому в рамках чинного законодавства, активізувалася діяльність українських кіностудій, приватизація кінотеатрів (нині вона становить 90 %) сприяла зростанню популярності кіно.

Приміром, на Харківщині придбали більше 20 кіноустановок, здатних демонструвати фільми у режимі «Dolby Stereo», які нині успішно працюють. Для удосконалення структури кінематографії регіону створено обласне комунальне підприємство «Кіновідеоцентр «Культура-сервіс»». За валовим збором виручки та кількістю глядачів Харківська область сьогодні лідирує в Україні.

У сільських районах Одещини обласне кінопрокату вдалося зберегти в одному комплексі кіномережу і кінопрокат. Тут діють 26 районних дирекцій відеомережі, 18 кінотеатрів у містах обласного підпорядкування і райцентрах, 350 сільських кіновідеоустановок, 26 відеопроекційних пересувок, три фільмобазис.

Та окрім цього потрібно ще мати конкретну та дієву систему кінопоказу та кінопрокату. До 90-х років вона була ефективною структурованою. Сьогодні у фонді прокату всіх областей країни фільми першої категорії становлять лише 2–10 %, а третьої категорії, що підлягає списанню, – аж 70–80 %. У деяких областях списанню підлягає практично весь наявний фонд.

Реалізація згаданого спільного проекту міністерства й Національної кіностудії художніх фільмів імені Олександра Довженка передбачає й оновлення фільмофонду. Тому кіностудія вже придбала високотехнологічний сканер ARRISCAN. Завдяки йому тут взялися оцифрувати старі плівки, а потім випускати на DVD. Наразі готові кілька десятків кінострічок Леоніда Бикова, Леоніда Осики, Івана Миколайчука, Сергія Параджанова, Юрія Іллєнка. Передбачається, що фільми зберігатимуться на сервері й розповсюджуватимуться на замовлення.

І хоча відвідування кінотеатрів на селі залишається на рівні 0,3 відвідувань на одного жителя, все-таки спостерігається позитивна динаміка.

Володимир СУБОТА,
власкор. «Культури і життя»
Харківська область

Коментар

Сергій ТРИМБАЧ,
голова Національної спілки кінематографістів України:

«Ініціатива Національної кіностудії імені Олександра Довженка та Міністерства культури щодо впровадження цифрових технологій в прокаті у селах та невеликих містах на перший погляд дуже перспективна. Бо нестача кінотеатрів є великою проблемою в Україні.

Щонайперше в глибинці. Чимала кількість людей вже забула, а молодші так і зовсім не знають, що таке фільм на великому, бодай відносно, екрані. Однак сумнівно, що місцеві органи влади підуть на оплату нового обладнання. Хоча б тому, що грошей у них катма.

Цю проблему варто вирішувати на загальнодержавному, а не місцевому рівні. Йдеться не тільки про прямі інвестиції з бюджету, а й про систему заохочень. До того ж, усе це варто пов'язати із розв'язанням такої проблеми, як кіно- та медіа-освіта. Наші діти й онуки читають мало, вони контактують із текстами екранної, візуальної культури. Ми живемо в часи, коли розвиток технологій призвів до того, що більшість молодого покоління у змозі продукувати власний екранний витвір. А тому не варто панікувати, спостерігаючи за

тим, як Інтернет забирає значну частку екранного простору. Саме там, у глибинах нових соціальних мереж, народжуються нові форми спілкування людей і нові мистецькі форми, бодай і не надто вони смакують нам сьогодні.

Все це треба взяти до уваги при формуванні репертуару невеликих кінотеатрів. Просто показувати те, що крутиться й у пріснопам'ятному «ящику», навряд чи продуктивно. Це можуть бути клубні форми спілкування з приводу якихось подієвих кінотворів – зокрема й любительських, знятих місцевими аматорами. Нині в Україні спостерігається піднесення інтересу до любительського кіно, з'явилося кілька регіональних кінофестивалів.

Нові форми потрібні. Простенькі рішення навряд чи здатні всерйоз змінити ситуацію».

Повернення в... минуле

Стильові маневри відомого композитора

Про Євгена Станковича і його музику можна говорити довго й багато, тим більше, коли привід до цього відповідний. Авторський концерт нашого видатного композитора, проведений «Київською камератою» і диригентом Валерієм Матюхіним у концертному залі Національної спілки композиторів України, справді спонукав до роздумів

Євген Станкович змінив амплу чи це спроба знайти себе в чомусь новому? Серед інших домінувала думка про «стильовий традиціоналізм» або «ефект повернення в минуле». Чому ж музика, що прозвучала на концерті, «ініціювала» такі міркування? Адже шанувальники композитора знають його як автора непростих, високоінтелектуальних творів. Тому цікаво розібратися у феномені одностайно схвальної оцінки, натхненної емоційної реакції, яка спостерігалася з боку публіки під час імпрези.

По-перше, концерт був дуже компактний – в одному відділенні прозвучали чотири твори останніх десяти років: *Opera rustica* на вірші Бориса Олійника для баса, сопрано та оркестру, Концерт-рапсодія для труби і оркестру, «Новела» для флейти, кларнета і оркестру та *Andante amoroso* для гобоя-соло та оркестру. При цьому Концерт для труби, зовсім недавно завершений композитором, став світовою прем'єрою. Інші твори були теж несподіванкою для слухачів, бо відомі мало й виконуються рідко.

По-друге, успіхи концерту забезпечувало якісне відтворення музики. Витончено, тендітно «проспівав» соло гобоя Богдан Галасюк в *Andante amoroso*. Злагоджено, з почуттям дуєтної єдності грали флейтистка Богдана Стельмашенко і кларнетист Віталій Альфаविцький на тлі суперделікатного супроводу оркестру («Новела»). На висоті зі своєю віртуозною партією виявився іще зовсім юний трубач Арсен Хізірєв у Концерті-рапсодії. Напрочуд гармонійно, вразно виступили вокалісти Тамара Ходакова та Олександр Бойко в *Opera rustica*.

Але головне, що концептуально продуманою була програма, представляючи музику композитора в динаміці посилення слухачької доступності, можливо й не без відтинку навмисної демократичності у послідовності: «Новела» – Концерт-рапсодія – *Andante amoroso* – *Opera rustica*. Та не все так просто у Станковича. Навіть елементарна інтонація у нього завжди сповнена надзвичайно напруженої емоційної енергетики, зачаровує експресивністю і вишуканою красою. А скільки дивовижної розкоші в гармонії оркестру! Більше того, будь-яка інтонація – це інтеграл, навіть сублимація жанрових формул, як-от у «Новелі», де є

місце і для плерерної ідилії, і безтурботної медитації, але і для експресивних ламентаций. Або як у Концерті-рапсодії, у котрому віртуозні рулади чергуються із гімнічними декламаціями, характерними зворотами закарпатського мелосу, – і все це з легким, ледь уловимим естрадним відтінком. Чи узяти б, наприклад, рафіновану мелодику *Andante amoroso*.

Така музика, безумовно, не могла залишити байдужими слухачів. Вона «чіпляла» за душу, захоплювала і заспокоювала. Коронним номером програми стала *Opera rustica* – так би мовити, кульмінація авторського вечора. Вона буквально підкорила своїм щедрим мелодизмом, простотою пісенної інтонації, гармоній. Та й композиційно являла собою низку пісенних номерів. У перший момент слухачі, мабуть, були трохи здивовані невігладливістю виразових засобів і прийомів. Композитор же, немов передбачаючи реакцію залу, надав цьому опусові ще одну назву – «Сільські сцени», тим самим роз'яснюючи «нехитрість» тематизму, форми, а головне, стилю, що апелює до любительського музикування далекої вже для нас культури позаминулого століття, коли під спрощений акомпанемент наспівували дуже милі, сердечні пісні-романси на зразок «Дивлюсь я на небо...» Цілком реально впізнавалися в опері й інтонації пісенної культури 1950–1970-х років, прикрашеної іменами Платона Майбороди, Ігоря Шамо, Олександра Білаша. Більше того, є у творі «відсилання» до ще більш глибинного культурного зрізу. В останній сцені опери, неначе прожектором, висвічувалася інтонація середньовічної секвенції *Dies irae*, що завжди була красномовним символом трагізму.

Здавалося б, у музичному тексті опери усе просто. Однак у цій простоті немає примітиву, незграбності, еклєктизму – одним словом, банальності. Тому що в основі твору – неповторна вишуканість у кожній деталі. Від першої до останньої ноти відчувається індивідуальний почерк Станковича. Це та простота, яка відтіняє геніальність, а, як відомо, «все геніальне – просто».

Звернення композитора до побутово-романсових або навіть доромансових інтонацій кінця XVIII та XIX століть з алюзією на мелодичні пісні середини XX століття, швидше за все, пояснюється бажанням в епоху сухого і вже досить линялого інтелектуалізму самому зануритися (і дати можливість це зробити слухачам) в атмосферу одухотвореної, «кардіоцентричної» культури минулого, нехай трохи сентиментальної, наївної, але зате безпосередньої, емоційно відкритої і щирої. І тим самим нагадати про красу та естетичну насолоду, яку повинна дарувати нам музика.

Напевно, в свій час, у самий розпал стильового експериментаторства, таку ж потребу відчув Пауль Хіндеміт, спеціально займаючись проблемою аматорського музикування. В одному з організованих

ним у 1920-ті роки фестивалів у Баден-Бадені прозвучала його кантата «Фрау музика», написана у спрощеному стилі. Та що там Хіндеміт... До спрощення мови приходили в кінцевому результаті всі великі митці. Прикладів безліч. Ось хоч би й Ігор Стравінський, який наприкінці життя після безлічі запаморочливих стильових кульбтів дійшов думки про те, що в ієрархії засобів виразності першорядне місце належить саме мелодії. Однак справжні корифеї «спрощували» себе, у жодному разі не відмовляючись від особистого творчого досвіду, – у їхній «простоті» відчувалася зрілість думки, почуттів, одним словом, – Майстерність.

Саме таким і постав у своїх останніх творах Євген Станкович – простим і геніальним. І публіка розпізнала це. Видно, втомилися ми і від критичного снобізму, і від схоластичного поставангардизму. Знудьгувалися за красивими мелодіями, ясними гармоніями і дохідливими композиціями. Утім гра зі стилями епох минулого в контексті сьогоденної постмодерністичної культури модна, тому й у такому стильовому амплу композитор є актуальним.

Станкович залишається Станковичем, а його музика, при всіляких стильових маневрах, – завжди з маркою високої якості.

Анна ЛУНІНА, музикознавець

Дніпропетровська «Музика без меж»

Весна – наймузичніша пора у Дніпропетровську. Ось уже вчетверте один із найбільших центрів культури України прийняв видатних музикантів сучасності на Міжнародному фестивалі «Музика без меж». Подія відбулася у Дніпропетровській консерваторії імені Михайла Глинки. У нас є нагода перегорнути кілька найцікавіших сторінок цього музичного свята

Заслужений артист Росії Олександр Тросянський (скрипка) та лауреат міжнародних конкурсів Вадим Холоденко (фортепіано) представили у своїй програмі рідко виконувані твори Бенджаміна Бріттена, Антоніна Дворжака, Мануеля де Фальї, Миколи Метнера, Кароля Шимановського й Аарона Копленда

У виконанні Дніпропетровського камерного оркестру «Пори року» (диригент – заслужений діяч мистецтв України Дмитро Логвин) і лауреата міжнародних конкурсів Бориса Бровцина (Великобританія) прозвучав один із шедеврів класичної музики – Концерт для скрипки з оркестром мі мінор Фелікса Мендельсона-Бартольді

Справжнім відкриттям фестивалю можна назвати концерт київського струнного квартету «Collegium», у складі якого – лауреати міжнародних конкурсів Кирило Шаралов (перша скрипка), Тарас Яропуд (друга скрипка), Ігор Завгородній (альт), Юрій Погорецький (віолончель)

Фестиновець – не фестмейкер

Нове – не завжди краще. Вчимося говорити українською

У попередньому числі публікацією «Хоррор чи «жахливчик»? Вибір за вами!» «КіЖ» почала знайомити читачів із таємницею народження та змісту окремих нових слів та понять, які з'явилися після утвердження Незалежності. Сьогодні науковці Інституту української мови НАН України продовжують розповідати про «знайомих незнайомців», вживаних у сфері культури, наводять аргументи на користь українських відповідників, а також орієнтують у розмаїтті словників, які пояснюють нову лексику

(Закінчення. Початок у № 12)

Нові слова утворюються із українськими словами чи давніми запозиченнями. Наприклад, у статті про Сорочинський ярмарок знаходимо «базар-свято-шоу» на його позначення.

А ще є шоу-балет і шоу-біз, шоу-бізнес-клуб і шоу-видовище, шоу-зірка та шоу-імперія, шоу-комплекс і шоу-мен, шоу-передача і шоу-простір...

СУБКУЛЬТУРА ТА ВІРТУАЛЬНИЙ СВІТ

Із поширенням суспільства часто стало вживатися слово на позначення поняття «субкультура», якого не зустрінемо у словниках у тому значенні, що вкладається у нього зараз. І це не дивно, адже активізувалися культури окремих громадських угруповань, молодіжні, меншин, наприклад, сексуальних, зі своїми мовою і традицією. Дуже активізувалися поняття альтернативної культури, музики і літератури та вживання їхніх синонімів: *інша культура, музика, кіно*, як таких, що не прийняті усіма.

Із появою Інтернету, глобальних комп'ютерних мереж, з'явилася опозиція: віртуальний – реальний. Прикметник «віртуальний», що означає «уявний», зараз дуже активно вживається. Ми чуємо про віртуальний світ, протиставлений реальному, а також віртуальні культуру та друга, з яким ви листуєтесь електронною поштою або десь на форумі на сайті.

Змінилося поняття книжки. Тепер є і електронна та Інтернет-газета.

Не залишилися незайманими і жанри мистецтва. Так, наприклад, слово «рок» як музичне поняття, словники іншомовних слів радянського часу взагалі не включали. Зараз же читаємо і про етно-рок, і про козак-рок, і про фламенко-рок. У час толерантності і відкритості, коли про рокерів можна писати, відповідні слова проникли до словників.

Цікаво, що до нас прийшло англійське запозичення «фестмейкер», тобто людина, яка займається організацією фестивалів, свят просто неба, корпоративних вечірок. Але мало хто знає, що в українській мові вже давно існує слово «фестиновець» з цим же коренем, колись запозиченим з латини, але з іншим значенням: не організатор, а любитель

Зліва направо: Є. Карпіловська, Н. Клименко, В. Критська; стоять зліва направо: Л. Кислюк, Т. Недозим, Т. Пузирева, Ю. Романюк

таких свят, забав, їх активний учасник. Його знаходимо у дуже цікавому словнику, який вийшов 2009 року у Львові, який називається «Лексикон львівський: Поважно і на жарт», де зафіксовані особливості мови Львова ХХ століття. Його уклали співробітники Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України Наталія Хобзей, Ксеня Сімович, Тетяна Ястремська і Ганна Дидик-Меуш.

УКРАЇНСЬКІ ВІДПОВІДНИКИ ЗРОЗУМІЛІШІ

Почула я якось у молодіжному середовищі журналістів слово «дедлайн», і відчула себе поряд з ними іноземкою.

– Чи завжди виправдане широке вживання запозичень? – цікавлюсь у мовознавців.

«Дослівно англійською «дедлайн» – мертва лінія, тобто крайній термін, до якого треба щось зробити. Це англійське запозичення зараз модно вживати, хоч поняття знайоме й українцям, аж ніяк не англійське. А з іншого боку – так простіше, комусь просто лінь зайвий раз відкрити словника і пошукати український відповідник. Звичайно, так відбувається вихолощування мови. Але на щастя люди, які стежать за своєю мовною культурою у словники заглядають», – відповіла Євгенія Карпіловська. І підтвердила своє твердження аргументами: такі люди читають прекрасні збірники «Культура слова» та журнал «Українська мова», які випускає Інститут української мови. Мовним порадам присвячена велика частина збірок та рубрика «Мовна мозаїка» у журналі, де можна знайти відповіді на питання: «Як правильно?»

Багато понять приходять у наше суспільство з американського життя, ті ж хоррор і трилер, зауважує професор, американські страви, одяг та явища несуть нам свої назви. Нагадує: українська мова вже пройшла

шлях запозичень і з польської, і з німецької, і з французької, і з російської, залежно від того, яка країна превалювала у сфері контактів. «Вважаю, що як казав Тарас Шевченко,

З'являються нові орфографічні словники, які показують, як правильно писати нові слова: разом, окремо чи через дефіс, як їх правильно наголошувати.

Головне – дотримуватися рівноваги, щоб запозичення були доцільними, адаптувалися до норм української літературної мови і не псували нам мовне обличчя

варто і свого не цуратися, і чужому научатися, тільки з розумом» – переконана науковець. На її глибоке переконання, має зрости роль і освіти в Україні, і академічної науки. До норм треба дослухатися, а науковцям – більше спілкуватися з носіями мови, що й намагаються робити співробітники Інституту української мови НАН України.

СЛОВНИКИ-РЯТІВНИКИ

Життя розвивається, нові поняття з'являються, отож нікуди не дітися від появи нових слів. І щоб не потрапити в халепу, варто заглядати у словники. По-перше, до нових словників іншомовних слів. Хоча б до «Сучасного словника іншомовних слів» Олександра Скопненка і Тетяни Цимбалюк, який вийшов 2006 року, в якому можна знайти пояснення багатьом новим запозиченням.

Варто стежити за виходом спеціальних словників нової української лексики. Наприклад, словник Данути Мазурик «Нове в українській лексиці» і пояснює нові слова, і наводить приклади їхнього вживання. У ньому описано понад 1000 найпоширеніших нових слів.

Українські відповідники до нових запозичень, пояснення до них, історію слів, показуючи, з якої мови запозичене слово і що означало в ній, пропонує «Російсько-український словник іншомовних слів», який уклала Тамара Мартиняк. Він вийшов у 1999 році у Харкові.

Дуже гарний великий академічний «Російсько-український словник» вийшов 2003 року за редакцією Віталія Жайворонка. В ньому чимало нових слів, пояснюється їхнє значення і показаний правопис.

А в Інституті української мови вже чекають на великий однотомний тлумачний словник за редакцією Віталія Жайворонка, де теж дуже багато буде нової лексики. У цьому виданні понад 160 тисяч слів. Його зараз доопрацьовують за зауваженнями фахівців, мовознавців. Очікується, що великим накладом він має от-от побачити світ під проводом товариства «Просвіта». Цей словник даватиме і пояснення, і приклади правильного вживання, і нормативне написання слів.

Багато словників в Інтернеті, до яких треба критично ставитися, якщо вони аматорські. Поряд із тим в мережі викладено на сайтах понад 150 електронних версій академічних нормативних словників, з якими уже можна працювати – уже згаданий словник іншомовних слів за редакцією О. Мельничука, 11-томний тлумачний словник, академічні двотомні словник синонімів і фразеологічний словник, академічний орфографічний словник. Таким чином, можна спиратися на різні джерела.

Таким чином, ми побачили, що будь-яка жива мова, контактуючи з іншими, розвивається за рахунок внутрішніх ресурсів, появи нових значень, похідних слів і запозичень.

Молитовна сповідь

Найсучасніший твір про гетьмана Мазепу

Заслужений артист України Володимир СМОТРИТЕЛЬ має свої взаємини з Києвом – тут він закінчив акторський факультет Інституту театрального мистецтва імені І. Карпенка-Карого, дев'ять років працював на сцені Театру юного глядача на Липках, зігравши багатьох різнопланових героїв. У столиці залишилося чимало колег і друзів Володимира. І хоча нинішній Київ зовсім не схожий на місто, яким би актор хотів його бачити, але він привозить сюди свої нові вистави, що здобувають успіхи на столичній сцені. Крім того, він має змогу дістати слушні поради від столичних театрознавців, артистів-друзів

Сьогодні Володимир Смотровитель працює у Хмельницькому, де понад сімнадцять років очолює ним же заснований унікальний стаціонарний монотеатр «Кут». Самостійна робота, попри всі труднощі, допомогла акторові розвинути його багатогранний талант і утвердитися в кількох видах сценічного виконавства. Він здобував нагороди на всеукраїнських конкурсах артистів естради, виконавців авторської пісні, став лауреатом Всеукраїнського конкурсу гумору і сатири «Море сміху-95» у місті Запоріжжі, переможцем конкурсу «Людина року-2000» в номінації «Митець».

Володимир Смотровитель працює в різних іпостасях: як актор театру й кіно, режисер, бард, мекенджер. І не випадково саме він тепер забезпечує, як директор, проведення Міжнародного фестивалю монодрами «Відлуння», що переїхав із Києва до Хмельницького. Адже театр «Кут» відомий сьогодні в багатьох країнах, де митець показував свої вистави. Серед нових нагород Володимира Гран-прі Інтернаціонального фестивалю монодрами, що відбувся в місті Бітолі, в Македонії. Там же український артист за свою містерію «Гоголь. Реінкарнація» отримав диплом майстра і був названий одним із найкращих драматичних акторів.

У його репертуарі десять монодрам. Найновішу – «Мазепа» – він нещодавно вже вдруге зіграв у Києві.

...Цього вечора до столичного Будинку актора прийшли і шанувальники творчості талановитого митця, і ті, хто активно цікавиться яскравою особистістю видатного гетьмана України, який надзвичайно багато зробив для її духовного та культурного розвитку, економічного зростання й міжнародного визнання нашої держави, та після невдалої спроби вибороти їй державність і незалежність пішов із життя з гірким почуттям поразки, вигнанцем, що опинився далеко від рідної землі.

Зрозуміло, що створити образ діяча такого рівня, потужного інтелекту й сильної волі під силу не кожному акторові, а особливо, коли йдеться про монодраму. Та Володимир Смотровитель зумів настільки перейнятися роздумами, сумнівами й болями свого героя, що змусив і глядачів співпереживати Мазепі, усвідомлюючи всю трагічність його долі. Гетьман постає перед нами в кінці свого життя, коли осмислює події, що найбільше ятрають його душу: жорстоке знищення російськими військами Батурина, поразку битви під Полтавою, а ще – своє останнє, назавжди втрачене кохання.

Такої переконливої гри актор навряд чи досяг би, якби в його душі не було необхідного «внутрішнього резонансу». Володимира Смотровителя теж не полишає тривога за долю рідного народу, котрий досі потерпає через те, що стільки століть чиняться спроби знищити його генетичне коріння, зупинити таїнство Божественних потоків, які плінуть від одного покоління до іншого. І, актор грає свого Мазепу з вірою, що сьогодні дуже важливо творити мистецтво протидії, самооборони й самооновлення, бо саме таке здатне наблизити момент національного самоусвідомлення українців.

Автор ідеї, продюсер і режисер-постановник Ярослав Мельничук не помилився, коли

В ролі Мазепи заслужений артист України Володимир Смотровитель

запросив у свою антрепризну виставу саме Володимира Смотровителя, врахувавши потужну енергетику виконавця, його манеру співи й здатність здійснити музичне оформлення сценічного твору. І дуже вагомою художньою та ідейною складовою вистави стала виконана актором «Дума», створена самим Іваном Мазепою, де є дуже гіркі слова про власний народ: «Нема ж любови, нема згоди, від Жовтої взявши води, през незгоду всі пропали, самі себе звоювали». А про те, що така оцінка залишається актуальними й сьогодні, через три століття, свідчили показані в кінці вистави кінокадри, які зафіксували сцену бійки народних депутатів у Верховній Раді.

Перший варіант п'єси про видатного гетьмана було написано два десятиліття тому, а в останні роки Богдан і Ярослав Мельничуки внесли в неї зміни, сподіваючись зацікавити твором Хмельницький обласний музично-драматичний театр, адже п'єса масштабна, в ній діють багато різних персонажів. Та коли цей проект не вдалося втілити, Ярослав зупинився на ідеї монодрами, виокремивши з п'єси лише одну сюжетну лінію, пов'язану з головним героєм. Її вирішили зробити максимально правдивою, заснованою на історичних документах, спогадах, наукових розвідках, а також листах

самого Мазепи. Звідси й прагнення точності в кожній деталі: у відтворенні гетьманських герба, булави, тогочасного вбрання. Для вистави навіть замовили давній музичний інструмент торбан, на якому грав Мазепа. Все це сприяло створенню атмосфери правдивості й щирості, такої необхідної для останньої молитовної сповіді гетьмана.

Виставу хмельничан з однаковим захопленням сприймають і люди старшого віку, яких довго годували імперськими байками про «зрадництво» Мазепи, і старшокласники та студенти, які тільки нещодавно почали уявляти масштаб державотворчої та благодійницької діяльності гетьмана, його сприяння науці, книгодрукуванню, літературі й мистецтву в Україні. Після виступу в Будинку актора Ярослав Мельничук одержав нове запрошення на показ вистави в Києві вже перед значно більшою аудиторією. Він щиро порадив із цього, бо монодрама вже витримала випробування великою сценою під час гастрольних поїздок творчого колективу. А Володимиру Смотровителю запропоновано зіграти «Мазепу» ще й для гостей та учасників цьогорічного Міжнародного фестивалю «Відлуння» у розділі його програми «Майстер-клас».

Красуні з «Дикого простору»

Показом екологічної моди команда проекту «День Землі – 2011. Лісова казка» відкрила «Зелений тиждень» у Києві. Серед моделей меломани впізнали учасниць відомих гуртів SMS та АртурБоссо&Ladies і власне яскравого естрадного виконавця Артура Боссо. Так артисти засвідчили свою прихильність до еко-ідей

Захід, який відбувся у Водно-інформаційному центрі («Музеї Води»), був присвячений відкриттю еко-фестивалю до Дня Землі у різних галереях, музеях, парках та інших місцях що поєднав мистецько-практичні заходи екологічного характеру. А завершився «Зелений тиждень» яскравим святкуванням Дня Землі у Маріїнському парку із залученням театральних колективів, які втілювали в життя «Лісову казку». Проект реалізувався громадською організацією «Український екологічний клуб «Зелена хвиля» за підтримки відділу преси, освіти і культури Посольства США.

Генеральною Асамблеєю ООН 2011 рік проголошений Міжнародним роком лісів задля підвищення обізнаності у питаннях сталого використання та збереження всіх їхніх типів. Саме тому цього року традиційний День Землі приурочується до цієї теми. Отож, святкування об'єднано темою «Лісова Казка». Основою цього проекту є проведення серії мистецьких заходів екологічного спрямування та фестивалю з метою підвищити рівень поінформованості людей щодо проблем навколишнього середовища.

Це відкриття зібрало чимало цікавих, які зізналися пізніше, що залишилися задоволеними. Ще б пак – адже їм пощастило стати свідками ефектного дефіле чарівних українських дівчат, які на зеленій доріжці, прикрашеній квітами, продемонстрували колекцію відомої української дизайнерки Олесі Теліженко «Дикий простір», що цілком складається із натуральних матеріалів.

«Одяг і природа з давніх-давен були пов'язані між собою, і мені здається, дуже важливо, що сьогодні ми нагадуємо про це. Можливо, хтось замислиться, яким чином пов'язане те, у що ми одягаємося, із

природою», – сказала Сьюзан Кліарі, аташе з питань культури Посольства США в Україні.

Навзаєм, голова студентської екологічної організації «Екоклуб зелена хвиля» Анна Сорока повідомила, що свято, яке 41 рік тому було засноване саме в США, проводиться вже другий рік поспіль за підтримки посольства цієї країни. Вона звернула увагу: ми звикли до того, що турбота про довкілля – це прибирання парків та висадка дерев. Цього ж року організатори вирішили святкуванням Дня землі показати, що мистецтво і гарний настрій теж можуть внести значний вклад у збереження довкілля. Анна впевнена, що мистецтво пробуджує прекрасні почуття, а природа сама по собі прекрасна в усіх проявах. Для того, щоб люди побачили, як гармонійно можуть вони співіснувати, виникла ідея об'єднати їх.

«Ми сподівались, що саме мова мистецтва не залишить нікого байдужим і дасть значний поштовх до розвитку екологічної культури в нашій країні», – сказала Анна Сорока.

– Я за те, щоб це свято відзначали щодня протягом року, – посміхається співак Артур Боссо. – Адже Земля дала нам життя, це те, де ми живемо і заради чого повинні жити.

– А як відчуваєте себе в такій одязині?

– Дуже комфортно. У цей момент навіть не відчуваю її на собі. Дуже приємна на дотик, м'яка.

– А Ви б носили такий костюм у повсякденному житті?

– Із тканини такої якості, думаю, так. Але костюм саме в такій стилістиці, як зараз на мені, можливо, одягав би лише на певні стилізовані заходи. А взагалі я сподіваюся, що екомода стане стилем нашого життя.

Із задоволенням продемонстрували красивий і практичний одяг красуні Настя, Вероніка та Марина із гурту SMS. Вони вважають, що поєднувати моду та зручність – дуже правильно, відчуваєш себе вільним. Згадуючи минуле літо, висловлюють думку: без таких бавовняних та лляних сарафанчиків просто неможливо було вийти на вулицю. Було настільки спекотно, що лише такі тканини й рятували.

Докладно про свою колекцію розказала Олеся Теліженко. За її словами, «Дикий простір» – це четверта частина її великої колекції, представленої, зокрема, на тижнях моди: Українському та Львівському. А на показ відібрані жіночі ансамблі і один чоловічий. Еко-дизайнер використовувала натуральні матеріали, працюючи на основі національних мотивів, оскільки «український народ завжди жив у величезній гармонії з природою і знав її особливості». Костюми, які ми сьогодні побачили – це льон, бавовна, повсть, а також є такі, де поєднуються синтетичний і натуральний матеріали.

У мене виникло питання щодо обраних кольорів. З'ясувалося, що бордово-червоно-коричнева та зелено-біла гама Олесі Теліженко дуже подобаються, оскільки відповідають її внутрішнім бажанням та актуальності. На її думку, дівчата у такому вбранні виглядають як квіти.

При виборі фурнітури дизайнер теж любить використовувати натуральний метал або гудзики, які роблять із порубаного пластику, вважаючи, що нібито із відходів теж можна зробити класну річ. «Я роблю одяг для людей, щоб їм було комфортно, зручно, тому обираю натуральні

матеріали, зручні крої та силуети. А оскільки речі виконані за нашими народними мотивами, вони актуальні для українця не лише якийсь період, а завжди», – вважає Олеся Теліженко.

Світлана СОКОЛОВА
Фото Романа РАТУШНОГО

Хутірські історії

Багата українська земля самобутніми талантами, ось і дочка полтавського краю Катерина Швидка виспівується душею не лише у старовинних народних піснях, яких збирає і знає безліч. Прокладає шлях до читача і її літературне слово. Можливо запорука цьому – її щира любов до рідного краю, до простих трударів, що живуть і споконвіку працюють на землі, а ще – болять їй незагоєні рани національної пам'яті

СПОВІДЬ

Присвячую світлій пам'яті моєї бабусі Черевань Одарки Пилипівни, дідуся Івана Степановича Череваня та його чотирьох братів, яких було репресовано в 1933 році

За вікном повниться бруньками весняна ніч, а в просторій, гарно вбраній кімнаті на ліжку, обмощена подушками, сидить бабуся. Від голубого торшера в кімнату лилося м'яке приємне світло. Бабуся сиділа та тихесенько до себе говорила – розказувала. Всеньке її життя попливло перед нею, ніби річечка – тиха та спокійна. Незважаючи на те, що через два тижні їй мало виповниться вісімдесят чотири роки, бабуся була дуже гарною: одягнена була у все біле, щаслива усмішка цвіла на вустах. Думки повільно, але чітко та ясно пропливали в її уяві. Вона відчувала, що настає та урочиста мить, яку підсвідомо чекала. Ні, не чекала – ждала вже давно. Внучка, що забрала стареньку бабусю до себе і доглядала її останні чотири роки, спала в сусідній кімнаті. Хоча вона тільки вдавала, що спить. Боялася навіть поворухнутися, аби не пропустити жодного бабусиного тихого слова і готова була кожної миті зірватися на ноги, коли бабуся покличе. Але старенька не кликала вона поринула в своє минуле...

«Ой, як же мені зараз добре! Як же довго я чекала цієї миті!» Звичайно, внучка дуже зажурилася, коли я піду... Гарно мені тут живеться, думаю, що коли є Рай, то він отут, на землі, зараз і є. Тепло, добро. Нагодована, доглянута, та головне – всі тут люблять мене. Тільки в кого випадає вільна хвилинка, то мерщій до мене. Та ще й гостинчики несуть, наче малій дитині. Ще й розвеселять, розрадіють. А внучка, так та й пісень старовинних заспіває, та так гарно, як я колись... Нічого не забула, як я їй співала та вчила. От тільки пісень з «Наталки-Полтавки» не співає. Каже, що так гарно, як у вас, бабусю, в мене не виходить... А я співала. Може, через те, що змалку в церковнім хорі співала. Голосок такий був гарний, що батюшка благословили на клирос ще з десяти років. Та не довго довелося співати...

Народилася я 18 березня 1905 року в родині залізничника станції Рублівка Пилипа Надточія. Батько був на державній службі, отримував царське жалування. Було в мене ще двоє братів та сестра. Мама померла, коли мені було шість років, а в дванадцять – не стало і батька. Була я найменша, то мене до себе забрав брат Іван, що теж жив у Рублівці. Була в нього жінка Килина та двійко діток – Льоня та

Надійка. Почалося тоді моє сирітське життя. Ой, же і нелегким воно було: хоч я все робила по господарству, дітей їхніх гляділа, невістка Килина весь час дорікала шматком хліба. Та я все було тихенько співаю собі, а вже як стане дуже; важко, то поплачу, щоб ніхто не бачив. Гуляти на вулицю не ходила, бо й вийти не було в чому. Втішало ж єдине – всі казали, що я дуже гарна. Сама невеличка. Чорноброва, з великими карими очима. Чорна коса далеко нижче пояса, товста, мов праник. Килина, було, сердиться, як племінники обцілюють мене: «Як ви, тітуню, гарна, мов квіточка!» Я ж їх любила, жаліла, то і вони – мене. Якось брат був обізвався, що пора мені справить гарний одяг, то невістка сказала: «Вона й так, як сонце, світить, її й у ганчірці побачать! Та ще поки мала...»

То так же й сталося. Як ото в пісні співається: рано-вранці йшла від криниці, несла воду – два відра на коромислі. Сонце ще тільки променями землю оживляло, росу на траві у веселковій кольорі розмальовувало. Солов'ї біля криниці на каліні витьохують один за одним – піснями озиваються, пару собі шукають. А моя душа ніби відчувала щось, якісь бентежні передчуття наповнювали серце... Вже біля самого нашого двору наздогнав мене хлопець, що їхав на коні, попросив напитися. Я винесла кухлик з водою, рука ледь тремтить, а на нього і глянуть не посміла. Він подякував за воду. Спитав, як мене звати, а я голову нахилила мовчки, а сльози так і ринули з очей... Він теж мовчки сів на коня та й поїхав. Одягнений був гарно. Коли ввійшла в хату, то брат спитав, хто то був. А невістка вколола, сказавши, що не про нас той парубок. Що то багатій Черевань, в якого четверо братів та сестра. Всі дуже багаті люди.

А вже в суботу до нашого двору підїхала підвода – коні, мов змії, і на ній той парубок. Зайшов до хати, щоб поговорити з братом. Поки йшов до дверей, то у вікно роздивилася на нього. Міцний, високий, а гарний – ще таких я не бачила. Чорнявий, а лице біле та красиве. Зайшовши до хати, він сказав, що звати його Іваном Степановичем, що він з багатого роду Череванів, які колись заснували хутір Черевані. Він приїхав просити моєї руки, бо коли зустрів мене з водою, то я йому дуже сподобалася. Коли я не проти, то він зараз же і забере мене з

собою. Втрачати мені було нічого. То я зв'язала у вузлик свої пожитки, сіла, немов уві сні, на підводу, та ми й поїхали... Дорогою я мовчала, а Іван мені одне сказав, що як побачив мене, то враз відчув, що без мене світ йому не милим став і що, скільки житимемо, – сльоза не впаде з моїх очей, ніколи не обидить – така я йому мила. Підїхали до їхнього двору на хуторі. Такого я ще в житті не бачила! Велика хата на дві половини, комори, погріб, клуня, через дорогу тік, кошари, стайні, великий садок, млин.

Взяв мене Іван за руку і повів до хати. Там були його мати та сестра Пистина. Батько помер кілька років тому. Я стояла зі своїм вузликом і боялася очі підняти. Бо тепер лише зрозуміла, що зопалу наробила, погодившись їхати на цей хутір. У хаті було багато та гарно прибрано. Стояли великі ковані скрині, вся хата в рушниках, у дорогих іконах. Мати сиділа під образами за столом. Іван підвів мене до неї і сказав: «Ось, мамо, я привіз собі дружину в хату, а вам – невістку. Іншої я не хочу. Якщо любите мене, то полюбите і її...». Я заплакала, бо злякалася, що вона мене не прийме, а я й дороги не запам'ятала, щоб повернутися назад до брата. Сестра обізвалася: «А придане – ото у вузлику? Чи, може, в неї багато скоту та земля?». Та мати нагримала на неї і сказала, що Іван роботящий і покірний син, він уже заробив на придане для своєї дружини. Потім благословила нас і відвела в другу половину хати через сні, де виділила нам житло, та при цьому сказала, що все тут – тепер наше. Була там скриня повна всякого добра, посуд, постелі. На найближчому ярмарку мене одягли, як подобає бути одягненій молодій дружині заможного господаря. І зажили ми з Іваном у добрі та любові...

Його батько перед смертю відділив усіх чотирьох братів – Павла, Луку, Григорія та Михайла. Івана ж він залишив при матері на родинному дворіщі. Кожен брат мав свою землю, своє господарство. Лише тік з усіма машинами, реманентом, стайні з худобою, кошари були залишені за Іваном, щоб не розпоршувати міцне господарство, як повелося від покоління до покоління.

Роботи було дуже багато, але жили ми в радості. Було в нас шість десятин своєї землі та ще орендували багатенько. Працювали і наймані робітники, але господарі були завжди попереду в роботі. Бо робота була в радість: ми працювали – ми і мали. Люди, що працювали в нас, добре заробляли, їли ми разом з ними, окремо для себе не готували. За дванадцять років народилося в нас трійко діточок: у 1925 – Антоша, у 1927 – Рая, а у 1932 – Валя.

Аж ось почалася колективізація. Старші брати за супротив владі – небажання віддати своє, нажите потом та кров'ю, господарство до колгоспу, були заарештовані ГПУ. Павла зразу розстріляли, а трьох інших відправлено до Сибіру. Найменший Іван не став сперечатися – віддали все господарство, млин, що були через дорогу, до колгоспу. Туди ж забрали стайні, кошари, хліви з худобою та птицею. Нам залишили двір з 0,25 га землі. На

основі ж нашого господарства створили колгосп «Згода». Та вночі 31 березня 1933 року забрали і мого Івана в ГПУ. Влада відібрала в нас все, що було нажите тяжкою працею не одного покоління працювотої родини Череванів. Лишилося лише те, що було в хаті. Як сьгодні пам'ятаю, як пішла я вдосвіта в Глобине в ГПУ, щоб дізнатися про чоловіка, а там мені сказали: «Іди звідси і забудь, що і був такий, а то з дітьми підеш слідом...». А діток троє, одне – немовля.

Коли прийшла додому, то там вже похазяйнувала «влада»: забрали все, що можна було винести – одяг, посуд, постелі, меблі. Вигребли все з клуні, комори, погребя. З їжі не залишили нічого, сказавши: «Щоб не залишилося куркульського насіння, а без їжі скоріше видохнете». Та найстрашніше для мене було потім. Прийшли вночі «активісти» з Пирогівської сільради, щоб познущатися наді мною, як вони казали, «недоступною красунею». Тоді я здогадалася, що мого Іванка немає вже живого, бо інакше вони б побоялися це зробити. Погрожували, що коли кричатиму, то повбивають дітей. Я не проронила ні звука. В ту ніч моя душа вмерла.

А далі: я лежу хвора, пухла від голоду. Діти такі самі лежать поряд. Вже і їсти не просять, п'ють саму воду. Померла найменшенька, і рочку не було – Валя. Взяла я її на руки та й понесла в садок, поховала як змогла. А в самої шкіра на ногах тріскається, сукуриця з ран біжить... В цю ж ніч навідалася сусідка Маруся Ковтун, що таємно від рідних нам своєю вечерею принесла. Потім ще стала приносити, то так ми й вижили. Почала працювати в колгоспі на найтяжчих роботах. А там – війна, гірке існування. В дев'ятнадцять років, десь під Ленінградом, пропав безвісті Антоша. Залишилася я з дочкою. Тепер у внучки доживаю своє життя.

Ой, як же мені зараз добре на душі, як легко! Все життя промайнуло перед очима, мов кіно. Та як мені не гарно тут жити, а дуже хочу до свого Івана. Всі довгі роки жила надією на майбутню зустріч із ним. Раділа кожному прожитому дню, що наближав нашу зустріч. Цим жила. Знаю, що кожному Богом дано прожити свій земний шлях. Життя мого Івана забрали лихі люди. В найтяжчі хвилини не могла обірвати сама своє життя, бо через той гріх ми б там не зустрілися. Тепер відчуваю, що наша зустріч наближається, скоро я його побачу, він зовсім близько... Зараз, зараз я його побачу... вже бачу... Гарний, молодий, у вишиваній сорочці, що я йому недавно вишила... Чорнявий, чуб на вітрі розсипався, побачив мене – руки мені назустріч розставляє. А я біжу, біжу, біжу, та рада, що й я гарно вбрана. Зелена спідниця, вишита сорочка, а чорна коса, перев'язана зеленою стрічкою, перекинулася через плече і майже до колін дістає, бігти заважає. Обоє молоді – йому тридцять два, а мені – двадцять вісім. І він радіє, сміється мені назустріч, а я біжу та гукаю: «Іваночку, я вже близько, зараз добіжу! Зараз добіжу...». Зараз добіжу, зараз припаду до нього... Добігла... Припала...».

Поховати бабусю повезла внучка в село Черевані. Дивувалися люди: лежить бабуся така гарна! Бліда трішки, а зморшки розгладились, усміхнена.

Квіти від Майстра

Поціновувачі серйозної музики були дещо подивовані, прочитавши на афіші поруч із прізвищем відомої скрипальки Ольги Рівняк ім'я студента другого курсу Національної музичної академії України імені Петра Чайковського Арсена ЯКОВЕНКА

Інтриги додало й те, що цього разу в Колонному залі імені Миколи Лисенка Національної філармонії України виконувалася доволі складна програма – сонати Фелікса Мендельсона-Бартольді та Ріхарда Штрауса, «Привіт коханню» і «Канцонета» Бенжамена Годара, «Старий Відень» Леопольда Годовського, «Танцююча лялька» Еде Польдіні, «Гітара» Мауріція Мошковського, Фантазія на теми з опери Джоаккіно Россіні «Севільський цирульник» Маріо Кастельнуово-Тедеско, «Американець у Парижі» Джорджа Гершвіна.

Звичайно, солістка рангу Ольги Рівняк не звернулася б до першоголіпшого піаніста. Арсен Яковенко, учень відомого педагога Київської

Фото Романа РАТУШНОГО

середньої спеціальної музичної школи-десятирічки імені Миколи Лисенка і професора Національної музичної академії Наталії Гриднєвої, попри юний вік, – лауреат багатьох престижних міжнародних конкурсів. Та все ж для неї це був певною мірою експеримент.

Як викладач музичної десятирічки і академії, Ольга Рівняк мала нагоду спостерігати за процесом формування мистецької особистості Арсена з дитячих років. І її рішення обрати його для творчого тандему – точно не випадкове. Це і свого роду визнання яскравої творчої

індивідуальності молодого колеги, і бажання його підтримати, і, беззаперечно, прагнення випробувати щось нове, – риса, котра вирізняє митця з-поміж ремісників.

Для Арсена Яковенка це був і новий досвід, і тест на фахову зрілість, і шанс серйозно заявити про себе. Хоча він і намагався інколи солювати, забуваючи про ансамбль, особливо на початку програми, дбайливі руки Ольги Рівняк щоразу вирівнювали ситуацію. Арсен не «загубився» на сцені поряд із такою іменитою виконавицею. Він виступив як її гідний партнер. Стилістично, технічно, емоційно все було чудово!

Тож експеримент виявився напрочуд вдалим. Гадаю, що і солістка, і акомпаніатор отримали задоволення, як і присутні у залі. Співпраця була плідною і взаємодією: Ольга Рівняк укотре продемонструвала свою мистецьку багатогранність, одночасно надавши можливість винятково обдарованому Арсену Яковенку піднятися на чергову сходинку творчого становлення.

До речі, успішно провівши таку відповідальну, не побоюся сказати, етапну в його житті імпрезу, Арсен навіть і не подумав про відпочинок. Того ж вечора він виїхав до Львова задля чергового концерту.

Ольга ГОЛИНСЬКА

КАСИР	<p>ПОВІДОМЛЕННЯ</p> <p>Отримувач платежу: ДП «Газетно-журнальне видавництво» р/р 37128003000584 в УДК м. Києва МФО 820019, Код 16482679</p> <p>П.І.Б. _____</p> <p>Адреса доставки: індекс _____ м. _____ вул. _____ буд. № _____ кв. _____ домофон _____ тел. _____</p> <p>Передплата на газету «Культура і життя» на 2011 рік по місяцях (вартість передплати на 1 місяць – 18,30 грн)</p> <table border="1"> <tr> <td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td> </tr> <tr> <td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> </table> <p>Сума, грн. _____</p> <p>Платник (підпис) _____</p>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12													
КАСИР	<p>КВИТАНЦІЯ</p> <p>Отримувач платежу: ДП «Газетно-журнальне видавництво» р/р 37128003000584 в УДК м. Києва МФО 820019, Код 16482679</p> <p>П.І.Б. _____</p> <p>Адреса доставки: індекс _____ м. _____ вул. _____ буд. № _____ кв. _____ домофон _____ тел. _____</p> <p>Передплата на газету «Культура і життя» на 2011 рік по місяцях (вартість передплати на 1 місяць – 18,30 грн)</p> <table border="1"> <tr> <td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td> </tr> <tr> <td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> </table> <p>Сума, грн. _____</p> <p>Платник (підпис) _____</p>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12												
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12														

Для того, щоб передплатити газету «Культура і життя» необхідно:

- заповнити квитанцію;
 - сплатити в будь-якому банку;
 - надіслати копію оплаченої квитанції
 - поштою: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1; – факсом: (044) 498-2363, 498-2364;
 - електронною поштою: sydorenko.iryana@gmail.com.
- Щодо передплати звертатися до Ірини Сидоренко. Тел./факс: (044) 498-2364

Поема про хутір

(Закінчення. Поч. на стор. 15)

СПОВІДЬ

Як молода. Не знали люди, що ховають не бабусю, а двадцятьовосьмилітню Одарочку...

Через вісімнадцять років після смерті бабусі, в архівах СБУ, в документах, які на прохання внучки, їй дозволили подивитися, вона прочитала, що її дідусь Черевань Іван Степанович, 1901 року народження, бухгалтер-статистик, за брехливим доносом місцевих «активістів», 31.03.1933 року був заарештований і відправлений до Харківського ГПУ, як ворог народу. Двадцять три доби над ним постійно знущалися, вимагаючи підписати признання у звинуваченні. Внучка перегортала ті протоколи допитів, але на жодному він не визнав себе винним.

На місці підпису заарештованого він писав: «Я – не ворог народу, я – господар». На перших протоколах допитів ці слова були написані гарним рівним почерком, далі – гіршим, а вже на останніх аркушах почерк став нерозбірливим, але ті ж самі слова

залишилися: «Я – не ворог народу, я – господар». Зломити його волю катом не вдалося. Судила 22.04.1933 р. його «Тройка», присудили три роки каторги. Та в жоден з концтаборів, що були тоді на території Радянського Союзу (це підтверджують отримані внучкою довідки з України, Росії, країн СНГ), в'язень Черевань І. С. не поступив. Нескорений, більш за все, він був знищений десь там, на місці – в катівнях ГПУ...

Лише 5.04.1990 року спеціальною комісією І. С. Черевань був реабілітований, тобто, визнаний невинно знищеним. А в 2007 році ще одна «комісія» постановила виплатити внучці, як спадкоємиці дідуся, репресованого та реабілітованого – 112 грн 50 коп компенсації за моральну та матеріальну шкоду. За отримання «спадщини» треба було сплатити 107 грн у державну казну за її оформлення. Внучка відмовилася від того «спадку», вважаючи це знущанням над собою та наругою над пам'яттю знищеного роду Череванів.

Газета «Культура і життя»

Засновники: Міністерство культури України, Український комітет профспілки працівників культури, редакція газети

Видавець: Газетно-журнальне видавництво Міністерства культури України

Директор: Олеся Білаш
Головний редактор: Орест Когут

Склад Видавничої ради

Олеся Білаш – директор Видавництва. **Олена Чередниченко** – завідувач сектором преси МКТ. **Олена Воронько** – завідувач відділом театрів МКТ. **Лідія Карпенко** – завідувач відділом охорони пам'яток МКТ. **Михайло Швед** – завідувач відділом музичного мистецтва та цирку МКТ. **Ольга Голинська** – головний редактор журналу «Музика». **Наталія Потушняк** – головний редактор журналу «Театральний концертний Київ». **Алла Бистрова** – головний редактор журналу «Український театр». **Марія Хрущак** – головний

редактор журналу «Українська культура». **Орест Когут** – головний редактор Видавництва. **Виходить із 7 жовтня 1923 року. Свідоцтво про державну реєстрацію: КВ № 1026 від 26.10.1994 р.** Адреса редакції: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1
Телефон, факс: (044) 498-2363
e-mail: kultura.zhytuya@gmail.com
<http://www.uaculture.info>

Друк: ЧАО «Сегодня Мультимедиа»

Редакція залишає за собою право на редагування отриманих матеріалів без узгодження з автором. Думки авторів публікацій можуть не збігатися з позицією редакції. Матеріали, опубліковані в газеті «Культура і життя», є інтелектуальною власністю редакції й не можуть бути відтворені у будь-якій формі без письмового дозволу видавця. При використанні публікацій посилання обов'язкове.
Наклад 2000
© «Культура і життя»

Ціна договірної